ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ ГАЗЕТАСИ

1974 ЙИЛ 1 ЯНВАРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ҚИШЛОҚ ҲАЁТИ

QISHLO'Q HAYO'TI

1996 йил 16 январь СЕШАНБА № 4 (5.676) сотувда эркин нархда

ТАЪСИСЧИ — ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ВАЗИРЛИГИ

ПРЕЗИДЕНТЛАР УЧРАШУВИ

Қозоғистон Республикаси Президентининг таклифига биноан 12 январь куни Кўкчатов вилоятида Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов, Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоев, Қирғизистон Президенти Асқар Акаев ўртасида учрашув бўлиб ўтди.

Президентлар Марказий Осиёда иқтисодий интеграция жараёнини ривожлантиришнинг 2000 йилгача бўлган дастури юзасидан ўзаро фикр алмашдилар.

Томонлар ушбу жараёнларнинг фаол ривожланиши ҳар учала мамлакат халқларининг фаровонлиги йўлида муҳим аҳамиятга моликлигини қайд этиб, бу муносабатларнинг стратегик мазмунга эга эканлигини таъкидладилар. Учрашув чоғида ўтган йил охирида Тошкентда ўтказилган Марказий Осиё зиёлилари вакилларининг қурултойига юксак баҳо берилиб, мазкур анжуман умумий тарихимиз, маданиятимиз ва халқларимизнинг анъаналарини қайта тиклаш борасида катта воқеа бўлганлиги эътироф этилди.

Президентлар шу йил 19 январь куни Москвада ўтказиладиган МДҲ давлатлари раҳбарларининг учрашуви кун тартибига киритилган масалалар юзасидан ҳам фикр алмашдилар.

Шунингдек, ўзаро манфаатли бошқа масалалар юзасидан ҳам фикр алмашилди.

Президентлар И. Каримов ва А. Акаев Шимолий Қозоғистонда юз берган табиий офат — кучли қор бўронлари туфайли одамлар ҳалок бўлганлиги муносабати билан ҳамдардлик изҳор қилдилар. Улар табиий офатдан зарар кўрган ҳудудлар аҳолисига моддий ёрдам кўрсатишга тайёр эканликларини билдирдилар.

Президент Н. Назарбоев Ўзбекистон ва Қирғизистон давлати раҳбарларига миннатдорчилик билдириб, табиий офат оқибатларини бартараф қилиш юзасидан Қозоғистон ҳукумати кўраётган чора-тадбирлар ҳақида ахборот берди.

Учрашув дўстона ва самимий вазиятда ўтди.

Уч давлат раҳбарларининг навбатдаги учрашувини Қирғизистонда ўтказишга келишиб олинди.

(ЎзА).

АЗАЛИЙ ҚАРДОШ ЮРТ

16 январда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Туркманистонга ташриф буюради

Туркманистонни гоҳо саҳролар ва воҳалар ўлкаси, деб атайдилар. Бу сифатлаш Туркманистонга нисбатан бежиз ишлатилмаган. Зеро, юрт ҳудудининг қарийб 80 фоизи саҳролардан иборат. Мамлакатнинг жанубида унча баланд бўлмаган тоғлар мавжуд. Қарийб 4 миллион нафарни ташкил этадиган мамлакат аҳолиси, асосан, Туркманистоннинг Амударё, Мурғоб, Тежен, Атрек дарёлари ва Қорақум канали бўйларида истиқомат қилади. Аҳоли зичлиги мамлакат ҳудудининг бир квадрат километрига қарийб 9 киши тўғри келади.

Туркманистон 1991 йилнинг 27 октябрь куни миллий мустақиллигини эълон қилди. Истиқлолга эришган янги мустақил давлатлар қатори у ҳам ўз иқтисодиётини бозор муносабатларига кўчириш йўлини тутди. Мамлакат парламенти — халқ маслаҳати 1992 йилнинг декабрь ойида қабул қилган «Фаровонликнинг ўн йили» дастурида бозор муносабатларига ўтишнинг асосий йўналишлари белгилаб берилган.

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги ҳамда Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон аъзо бўлган ягона иқтисодий макон доирасидаги иқтисодий интеграция жараёнига Туркманистоннинг муносабатида ўзига хос ёндашув намоён бўлмоқда. Мамлакат парламенти яқинда Туркманистонни нейтрал давлат деб эълон қилди.

Маълумки, Ўзбекистон ва Туркманистон халқларининг азалий қон-қардошлик алоқалари минглаб йиллик тарихга эга. Анъаналар, тил, маданият, дин ва дил бирлиги узоқ мозийдан буён икки халқ ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик алоқаларига мустаҳкам пойдевор яратган. Ўзбекистон ва Туркманистоннинг истиқлол давридаги янгича муносабатлари ҳуқуқий асоси 1991 йилда Ашхободда имзоланган дўстлик ва ҳамкорлик ҳақидаги шартномада ҳамда 1992—1995 йилларда иқтисодий ва маданий ҳамкорлик тўғрисидаги битимда ўз аксини топган. Бундан ташқари 1991-1995 йилларда Тошкентда ва Ашхабадда савдо-иқтисодий ҳамкорлик, транспорт ва алоқа соҳасидаги ўзаро муносабатларнинг асосий тамойиллари, божхона, банк, электр ва почта алоқаси, сайёҳлик, маданият соҳаларида ўзаро ҳамкорлик қилиш тўғрисида талай ҳужжатлар имзоланган.

Ўзбекистон билан Туркманистон ўртасидаги савдо-иқтисодий алоқалар тадрижига кўз ташлайдиган бўлсак, қуйидаги рақамлар намоён бўлади. 1995 йилнинг ўн ойида икки мамлакат ўртасидаги товар айирбошлаш ҳажми 232,5 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бу кўрсаткичнинг 136,6 миллион доллари экспорт, 95,9 миллион доллари импорт маҳсулотларидан иборат. Ўзбекистондан Туркманистонга 30 турдаги маҳсулот экспорт қилинди ва айни пайтда Туркманистондан ҳам мамлакатимизга қарийб шунча номдаги маҳсулот келтирилмоқда.

Мамлакатларимизнинг ёнма-ён жойлашгани, ҳар икки давлат ҳам бой табиий, инсоний, интеллектуал заҳираларга эгалиги, қолаверса, азалий қардошлик ўзаро муносабатларини янги поғонага кўтаришни, мавжуд имкониятлардан тўлароқ фойдаланишни тақозо этмоқда. Шу боис Президент Ислом Каримовнинг 16 январда Туркманистонга сафари бу борада муҳим қадам бўлиши кутилмоқда.

Амирқул КАРИМ.
(ЎзА).

Чорвачиликда иқтисодий ислоҳотларнинг амалга оширилиши натижасида Уйчи туманида ҳам маҳсулот етиштириш ҳажми ошиб бормоқда. Тадбиркор Рустамжон Расулов хўжалик фермасини кимошди савдосида 8 миллион сўмга сотиб олган эди. Хусусийлаштирилган фермага Акром ота деб ном берилди. Айни пайтда бу ерда 450 бош қорамол, 50 та ўрдак меҳр билан парваришланмоқда. Жамоанинг 50 гектар ер майдони, 12 та техникаси бор. Ҳозирги қиш мавсумида чорвадорлар молларни тўлиқ рацион асосида озиқлантириш, жониворлар бош сонини ошириш, маҳсулот етиштиришни кўпайтириш борасида барча имкониятлардан фойдаланмоқдалар. Бу ўз самарасини бермоқда. Ўтган йилги кўрсаткичлар шундан далолат беради.

СУРАТЛАРДА: 1. Хусусийлаштирилган ферма бошлиғи Рустамжон Расулов ва лаборант Хайрулла Бойдадаев. 2. Тажрибали соғувчи Мавлуда Қамбарова (ўртада) шогирдлари Санобар Бозорова ва Зоҳида Алимовалар билан суҳбатлашмоқда. 3. Ферма ҳайдовчиси Ҳамидулла Аҳмедов.

Т. МАҲКАМОВ олган суратлар

МЎЛ ҲОСИЛНИ КЎЗЛАБ

Яккабоғ туманидаги «Шарқ юлдузи» ширкат хўжалиги ғаллакорлари ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида дончиликни ривожлантириш, мўл-кўл ҳосил етиштириш учун барча имкониятлардан унумли фойдаланмоқдалар. Хўжаликнинг Пўлат Маҳматқулов ва Абдиалим Каримов етакчилик қилаётган ижарачилар жамоаси ўтган йили 340 гектар сувли, 200 гектар лалми ерга дон экиб, 1315 тонна ҳосил олди. Белгиланган режа ошириб уддаланди.

Хўжаликнинг Жуман Сатторов, Абдулла Ҳолиқов, Саъдулла Қурбонов, Содиқ Жонқобилов, Юсуф Эрраҳматов, Собир Қурбонов каби ўнлаб оилавий ижарачилар доннинг «Сангзор-4», «Ситосервис» навларини экиб, гектаридан 38—44 центнердан ҳосил етиштиришди.

— 1996 хўжалик йилида дончиликка алоҳида эътиборни қаратиб, сувли майдонлардан гектар бошига 45—50 центнердан, лалмикор майдонлардан 15 центнердан жами 1800 тоннадан ошириб дон етиштириш учун кураш олиб бормоқдамиз, — дейди ширкатлар уюшмаси раиси Искандар Бўриев.

Ҳолва деган билан оғиз чучимайди. Мўл-кўл дон етиштириш учун тадбиркорлик билан иш тутиш, майсаларни ўз вақтида озиқлантириб парвариш қилиш лозим. Пўлат Маҳматқулов бошқараётган ғаллакорлар айни кунларда 540 гектар ердаги кузги ғаллани меҳр билан парвариш қилмоқдалар. 250 гектар майдондаги майсалар қондириб суғорилди.

Хўжаликда ернинг ҳар бир қаричидан ҳам унумли фойдаланилмоқда. Йўл, ариқ четларига ҳам дон экилган. Шунинг учун ҳам икки йил ичида ички имкониятларни ишга солиб қарийб 120 гектар ер кенгайтирилди.

Кум-кўк бўлиб ётган майсаларни пайҳон қилинишига йўл қўймаслик учун барча куч ва имконият ишга солинган. Қиш мавсумида ғалла майдонларига маҳаллий ўғит ташиб чиқариш ташкил этилган.

Маҳаллий ўғитларни март ойида сув билан ғаллага берилади. Хўжаликда илгари асосан пахтачиликка алоҳида эътибор берилиб келинган бўлса, ҳозирги вақтда ғаллачиликни ривожлантириш, ундан мўл ҳосил етиштириш биринчи галдаги вазифа деб белгиланган.

Хайрулла ТЎРАЕВ.

ПУХТА ТАРАДДУД

Андижон вилоятининг Марҳамат туманидаги пахтакор хўжаликларга хизмат қиладиган 2-Асака пахта тозалаш заводи жамоаси бу йилги экиш мавсумига уруғлик тайёрлашни ниҳоясига етказди.

Корхона ишчилари ўтган йилда туманда йиғиб олинган 22 минг тоннадан ортиқ «оқ олтин»нинг ярмига яқинини қайта ишлаб, 560 тонна уруғлик чигит тайёрладилар. Уруғ сараланиб, туксизлантирилди. Шу тариқа, туманнинг еттита хўжалиги пахтакорлари ҳам уч йилдан буён Марҳамат тумани пахтакорлари ишончини оқлаб келаётган «Фарғона-3» ва «Қирғизистон-3» тез пишар навлари уруғини олиб, баҳорги экиш мавсумига тахт қилиб қўйишди.

Корхонада ўтган йилги ҳосилни қайта ишлаш давом этмоқда. Меҳнат жамоаси Буюк Британия, Франция, Германия ва МДҲ мамлакатларига пахта толаси етказиб бермоқда.

Айни пайтда, транспортёрлар, қуритиш ускуналари, корхона қошидаги, шунингдек, тумандаги мавжуд тўртта пахта қабул қилиш пунктларига қарашли техникалар таъмирланиб, бу йилги пахта ҳосилини қабул қилиб олишга тайёрлаб қўйилди.

(ЎзА).

ХАТОЛАР ТАКРОРЛАНМАСИН

Нишон тумани хўжаликларида экиш мавсумига қандай тайёргарлик кўрилмоқда?

Нишон — Қашқадарё вилоятидаги кўп пахта етиштириладиган туманлардан бири ҳисобланади. Ўтган йили туман деҳқонлари 47 минг гектар майдонда деҳқончилик қилиб, 23 минг гектар ерга чигит қадагандилар. Баҳордан дала ишлари авж олдирилиб, чигит ўз муддатларида экилганди. Пахтакорлар белни маҳкам боғлаб, 54 минг тонналик хирмон бунёд этиш учун далаларда сидқидилдан ишладилар. Ўз имкониятларини ишга солиб, мавжуд техника воситалари, ишчи кучидан оқилона фойдаланган хўжаликлар режалаштирилган пахта хирмонини бунёд этишди. «Пахтаобод» жамоа-ширкат хўжалиги деҳқонлари йиллик режани 120 фоизга, Ч. Бегимқулов номли хўжалик 113 фоизга, Усмон Юсупов номли хўжалик 104, «Дўстлик» жамоа-ширкат хўжалиги 101, «Оқ олтин» жамоа-ширкат хўжалиги 100 фоизга уддалаб, юзлари ёруғ бўлди. Бироқ, Ҳамза номли жамоа-ширкат хўжалигида йиллик режа 74 фоиз, «Туркманистон»да 80, «Самарқанд» жамоа-ширкат хўжалигида 90 фоизга адо этилди.

Хўш, ўтган йили режани бажара олмай қолган хўжаликларда бу йилги экиш мавсумига тайёргарлик кўриш қандай бормоқда? Шу хусусда туман ҳокимининг биринчи ўринбосари Умар Эрбоев билан суҳбатлашдик.

— Ўтган йилги хатоларни такрорламаслик учун ҳозирдан пухта тайёргарлик кўрилмоқда, — гап бошлади у. — Ишни далаларга маҳаллий ўғит чиқаришдан бошладик. Ерларни озиқлантирмасак, кўзланган мақсадга эришиш қийин.

Дарҳақиқат, Баҳриддин Мингяшаров раҳбарлик қилаётган Чўли Бегимқулов номли жамоа-ширкат хўжалигида махсус озиқлантириш гуруҳи ташкил этилган бўлиб, 15 та ташиш техникаси, 3 та юклагич, 1 та бульдозер билан ҳар куни 10 гектар майдонга маҳаллий ўғит чиқарилмоқда. Ҳар гектар майдонга 20 тоннадан маҳаллий ўғит сепиш режалаштирилган Жами 4 минг тоннадан зиёд гўнг чиқарилади. Бунинг учун хўжаликда зарур чора-тадбирлар амалга оширилаётир. Озиқлантириш гуруҳлари учун уч маҳал иссиқ овқат тайёрлаб берилаяпти.

Хўжаликда техникаларни баҳорги экиш мавсумига барвақт ҳозирлаш учун таъмирлаш ишлари кўнгилдагидек амалга оширилаётганлигини кўриб, қувонасан киши. Бундай қувончли ҳолни «Пахтаобод», Усмон Юсупов номли жамоа-ширкат хўжаликларида ҳам кўриш мумкин.

Ютуқлар билан кифояланиб қолмай бошқа ишларни ҳам кўнгилдагидек амалга ошираётган деҳқонлар дарахтларга шакл бериш, сув йўлларини тозалаш, дарахт остиларига ишлов бериш каби долзарб ишларни кўнгилдагидек амалга ошираётирлар.

Бироқ тумандаги бошқа хўжаликларда юқоридагидек ибратли ишлар амалга оширилмаётир. Ўтган йилги хатоларни такрорламаслик учун «Туркманистон», «Самарқанд», — Ҳамза номли хўжаликларда камчиликлар бартараф этилгандир, деб ўйлагандик. Ҳокимнинг биринчи ўринбосари У. Эрбоев ҳамроҳлигида мазкур хўжаликларда бўлганимизда ҳам бу борада бир қатор ишлар қилиш зарурлиги аён бўлди. Ҳақиқатдан кўз юмиб бўлмайди. «Туркманистон» жамоа-ширкат хўжалигининг марказий таъмирлаш устахонасида баҳорги экиш мавсумида қатнашадиган техникалар бир жойга жамланган. Техникаларни таъмирлашда хўжалик мутахассислари кучидан унумли фойдаланилаётир. Лекин марказий таъмирлаш устахонаси мудири Раҳим Улашевнинг таъкидлашича, кўп тракторларга эҳтиёт қисмлар етишмайди. Экиш тракторлари механиги Нурмуҳаммад Холиёров ҳам имкони борича ўз кучлари билан мавжуд техникаларни таъмирлашаётганлигини билдирди. Бу йил баҳорда чигит экиш учун 49 та чопиқ трактори иштирок этади. Аммо устахонада жамланган тракторларнинг аксариятида гоҳ у, гоҳ бу эҳтиёт қисм етишмаганлигидан қимматли вақт беҳуда ўтмоқда.

— Ҳисоб-китобларга кўра 30 дан ортиқ тракторга турли эҳтиёт қисм етишмайди, — дейди экиш техникалари механиги Нурмуҳаммад Холиёров.

Аниқроғи, устахонага келтирилган универсал тракторларнинг айримларини ҳисобга олмаганда ишга шай ҳолда турганини учратиш қийин. 1700 гектар майдондан ҳозиргача 300 гектар ер шудгор қилинмаган. Хўжалик бошқаруви раиси Истам Мўминовдан ўтган йилги қолоқлик сабабини сўраганимизда, сув кам бўлиб, ўғит кеч олинганлиги, чигит экишда кеч қолинганлигини таъкидлади. Бу йил ҳам иш шу йўсинда олиб борилса, деҳқонлар кузда бармоқ тишлаб қолишлари мумкин. Акс ҳолда барча ишчи кучини, техникани таъмирлашга, ерларни имкон қадар барвақт шудгорлашга қаратиш лозим.

Мазкур хўжаликнинг Ҳамза номли ширкат билан чегарадош бўлган ғалла майдонларини шу яқин атрофдаги хонадонларнинг паррандалари пайҳон қилиб юрганлигини наҳотки мутасадди кишилар билмаса?

Ҳамза номли жамоа-ширкат хўжалигига борганимизда ажабтовур воқеаларнинг гувоҳи бўлдик. Хўжалик маъмурий идорасида бирор киши ҳам кўринмайди. Телефон билан боғланиш лозим бўлган пайтда масъул кишини учратолмадик. Барча хоналар очиқ ташлаб кетилган.

Идорадан бирор кимсани топа олмаганимиздан сўнг, У Эрбоев ҳамроҳлигида техникаларни таъмирлаш устахонасига қараб йўл олдик. Дарвозадан ичкарига киришингиз билан кўзингиз тартибсиз қўйилган техникаларга тушади. Бу ерда на бош муҳандис, на экиш техникаларига жавобгар бирор киши бор. Кимдан нима сўрашни билмай турганимизда ўзини механик деб таништирган Фармон Боймирзаев келди.

— Баҳорги экиш мавсумига нечта техника тайёр бўлди? — сўрадик ундан.

— Кўп эмас, 5-6 тасини тайёрладик.

— Тайёр бўлганларидан бирортасини кўрсата оласизми?

— Мана шуларни устахонага келтириб қўйдик, энди мойлаймиз, — деди Ф. Боймирзаев ўтган йилги лойи билан келтириб қўйилган чигит экиш сеялкаларини кўрсатиб.

«Тахт бўлган» сеялкаларни кўздан кечирдик. Бирорта ҳам чигит экиш сеялкасига қўл урилмаганлиги маълум бўлгандан сўнг, механик ўзини ҳимоя қилишга ўтди:

— Тўғриси, мен бошқа техникалар механигиман. Булар учун масъул эмасман.

Айни иш қизғин тус олган пайтда устахона ҳовлисидан сув чиқиб, тракторлар остига кетмоқда. Гўё кўлни эслатадиган жойда, яъни устахонада уч-тўрт кишидан бошқа ҳеч кимни учратолмадик.

— Кечқурун хўжалик раҳбари ва бош муҳандисни чақириб, гаплашамиз, — деди вазиятдан хижолат бўлган У. Эрбоев.

Бу хўжаликка Комил Ўткиров яқинда раҳбар этиб сайланган. Лекин кўп йиллардан буён хўжаликда меҳнат қилиб келаётган мутахассислар наҳотки ўз ишларига шунчалик совуққонлик билан қарашса?!

«Самарқанд» жамоа-ширкат хўжалигида ҳам техникаларни баҳорги экиш мавсумига тахтлаш ишлари кўнгилдагидек амалга оширилмаётир. Сеялкаларнинг занжирли узатмалари мойланиб, бир амаллаб устахонага келтирилмоқда. Эҳтиёт қисмлар етишмайди. Бу ерга кўмакка келган вилоят техника таъминоти ва таъмирлаш бирлашмаси бўлим бошлиғи Жўра Жуманазаровнинг айтишига қараганда хўжаликдан қайси техникага қандай эҳтиёт қисм кераклиги ҳақида буюртма берилмаган. Таъмирловчилар ўз кучлари билан экиш сеялкаларининг у ер-бу ерини мойлаб қўйганлар. Устахонага келтирилган тракторларни тахтлаш учун ҳали кўп иш қилиш лозимлиги шундоққина кўриниб турибди.

Бир сўз билан айтганда Нишон туманида техникаларни баҳорги экиш мавсумига тахтлашда ҳали амалга оширилиши лозим бўлган ишлар бисёр. Бунинг учун юқоридан кўрсатма кутмасдан имкони борича ҳар бир хўжалик ички имкониятларини ишга солиши, баҳорги экиш мавсумига қатнашадиган ҳар бир техникани кўздан кечириб, тахтлаш керак. Шундагина ўтган йилги хатолар такрорланмасдан, йиллик режа 91 фоизда қолиб кетмай, йил ёруғ юз билан якунланади.

Шавкат СУЛТОНОВ,
Эркин ТЎЛАГАНОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» газетаси мухбирлари.

Чорва қишлови — катта синов

ИМКОНИЯТ, ҲАРАКАТ ВА ТЎСИҚ

Юқори Чирчиқ туманида чорвачилик тармоғининг алоҳида ўрни бор. Боиси соҳани ривожлантириш, уни сердаромад тармоққа айлантириш, моллар бош сонини кўпайтириш учун барча имкониятлар мавжуд. Айни қишлов пайтида жониворлар қандай парваришланаётганлиги, чорвачиликда иқтисодий ислоҳотлар қандай амалга оширилаётганлиги, маҳсулот етиштиришнинг аҳволини билиш мақсадида туманда бўлдик.

Ўтган йилнинг кўрсаткичларини таҳлил қилиб, тармоқда иқтисодий ислоҳотлар самарасини кўриш мумкин. Ҳукуматнинг чорвачиликка оид қарорлари бажарилаяпти. Мавжуд имкониятдан фойдаланилиб, уддабуронлик, омилкорлик билан иш юритилмоқда. Чорвадор учун айни синов бўлган ҳозирги пайтда моллар тўла рацион асосида озиқлантирилмоқда. Икки йил муқаддам зарар кўраётганлиги туфайли «Юқори Чирчиқ» жамоа хўжалиги фермаси ҳиссадорлик жамиятига айлантирилган эди. Ўтган йили Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра жамоа хусусийлаштирилди. Айни пайтда фермада маҳсулотлар ишлаб чиқариш бир маромда бормоқда.

Туманда 8 та ферма бўлиб, уларнинг деярли барчаси сутчиликка ихтисослашган. Бешта ферма наслчилик йўналишида фаолият кўрсатмоқда. У.Юсупов номли бўрдоқичилик хўжалиги ва Охунбобоев номли жамоа хўжалигининг фермаси нодавлат шакл — ҳиссадорлик жамиятига айлантирилган. Мазкур жамоаларда ҳам хўжалик юритиш ўзгаргач, ишда силжиш кўзга кўриняпти.

Иқтисодий ислоҳотларнинг изчил амалга оширилаётганлиги, чорвадорларнинг фидокорона меҳнати туфайли белгиланган топшириқлар уддаланмоқда. Масалан, 1995 йилда 13800 тонна сут, 2682 тонна гўшт ишлаб чиқарилиб, шундан 13200 тонна сут, 2648 тонна гўшт давлатга сотилди.

«Гулистон» жамоа фермаси наслчилик заводига айлантирилган. Ҳозир қиш мавсумида ҳар бош сигирдан кунига 8 литрдан сут соғиб олинмоқда. Ўтган йили ҳар бош сигирдан 3520 килограммдан сут соғиб олинди. Бултур гўшт, сут топшириш топшириқлари уддаланди.

Биз туман агрохизмат уюшмаси, хўжаликлардаги мутахассислар, раҳбарлар билан учрашганимизда улар тармоқнинг янада ривожланишига тўсиқ бўлаётган муаммо — озуқа майдонининг камайиб кетаётганлиги дейишди. Масалан, жорий йилда шу мақсад учун 2753 гектар ер ажратилган. Бу ҳар бош қорамолга 0,33 гектардан тўғри келади. Туманда асосан наслли моллар парваришланаётганлиги туфайли ҳар бир бош жониворга камида 0,7 гектар ер ажратилиши лозим.

Озуқа майдонининг озлиги табиийки, қиш учун етарлича ем хашак жамғаришни талаб қилмоқда.

Туман фермерлари ҳам маҳсулот етиштиришга муносиб ҳисса қўшишаяпти. Ўтган йили тадбиркорлар ёрдамида 2168 центнер гўшт, 1288 центнер сут етиштирилди.

Ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар шартнома асосида қайта ишлаш корхоналарига сотилмоқда. Мазкур корхоналар «Ўзгўштсутсаноат» уюшмаси таркибига киради. Лекин улар ўртасида муҳим муаммо борки, маҳсулот етиштиришга салбий таъсир кўрсатмоқда. Шу кунгача Тошкент ва Чирчиқ сут заводлари тумандаги фермалардан 7 миллион сўмга яқин қарз. Олинган маҳсулот учун пул 2-3 ой, баъзида эса олти ойлаб берилмаяпти. Наҳотки, маҳсулотни олиш учун олдиндан маълум миқдорда ҳақ тўлаш тўғрисидаги махсус фармон мазкур корхоналарга тааллуқли бўлмаса?

Ўз вақтида пул берилмаётганлиги фермаларнинг иқтисодий аҳволини қийинлаштирмоқда. Маблағ йўқлиги туфайли ем, эҳтиёт қисм, зарур техникани ўз вақтида олишнинг иложи бўлмаяпти.

Агар чорвадорлар меҳнат ҳақини ўз вақтида олишганда маҳсулот ишлаб чиқариш янада кўпайган, ислоҳотларнинг самараси ошган, тармоқда тадбиркорлик, омилкорлик йўналишидаги ишлар тез ривожланар эди. Шу боис «Ўзгўштсутсаноати» уюшмасининг жойлардаги қайта ишлаш корхоналари ходимлари ўз ишларини юксак даражага кўтармоқлари давр талабидир.

Ҳ.КАРИМОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» махсус мухбири.

Деҳқончилигимиз заҳматкашлари

САЛОҲИЯТ

Янгиқўрғонда деҳқончиликда мактаб яратган, ўзининг ажойиб фазилатлари билан эл оғзига тушган жуда кўп дарғалар яшаб ўтишган. Бироқ тадбиркор ташаббускор раҳбар, пок виждон, мустаҳкам иймон эгаси Жўрабой Охунов (чапдаги сурат) номи зўр меҳр ва миннатдорчилик ила тилга олинади. Ота 30 йил колхозга раислик қилиб, улуғ ишларга бош-қош бўлди. Унинг кучли салоҳияти, ташкилотчилиги туфайли эзгу ниятлар рўёбга чиқди, хўжалик шуҳратга бурканди.

Не бахтки, эндиликда шу табаррук инсон номи билан аталаётган жамоа хўжалигига ўғли Баҳодир Охунов (ўнгда) раҳбарлик қилмоқда. Демак, анъана давом этаяпти.

Қуйида мухбиримиз фидокор инсонларнинг ибратли ишлари, фазилатлари, эл маъмурчилиги йўлида амалга оширилаётган тадбирлар хусусида ҳикоя қилади.

Қор учқунламоқда. Олис қирлар оша эсаётган изғирин кўз очирмайди. Оқ парқуга бурканаётган замин куч тупламоқда. Борлиқни тракторлар ҳайқириғи тутган. Деҳқонлар катта ҳашар уюштириб фермалар, хонадонлардан маҳаллий ўғит ташиб келтиришаяпти. Меҳнатчи яхши яшаётган, меҳр-оқибат, ҳамжиҳатлик бор жойда яшаш завқли бўлади. Кишилар билан фикрлашсангиз бу ердаги жаннатмакон боғларга асос солган, бутун умрини эл ишига бағишлаган Жўра ота Охунов ҳақида меҳр билан сўзлашади. У узоқни кўра-билган, иқтисодиётни мустаҳкамлашни пухта ўзлаштирган салоҳияти кучли етакчи эди. Ўттиз йил ичида қанчадан-қанча қолоқ жамоаларни илғорлар сафига олиб чиқиш ишига муносиб ҳисса қўшди. Унинг шахсан ташаббуси билан ажойиб боғлар бунёд этилди. Уйлар, хиёбонлар, маданият масканлари қурилди. Бебаҳо бойлик — ер унумдорлиги оширилди, наслдор моллар, рекордчи сигирлар кўпайди.

Раҳматли Жўра отанинг яна бир яхши фазилати — ниҳоятда жонкуяр эди. Тўю маъракаларнинг бошида ҳамиша ўзи буларди. Бирон оила қийналиб қолганлигини сезса, ёрдам қўлини чўзиб мушкулини осон этарди. Меҳнатдан қочмасди. Вақти келганда ишлаш қанақа бўлишини курсатиб қўярди. Водий бўйлаб кезиб олма, ўрик, шафтоли, гилос, нок каби мевали дарахтларнинг энг яхшиларини келтириб кўпайтирди. Икки кунда бир фермага боришни канда қилмасди. Маҳсулдор сигирлар, тош босадиган буқаларни меҳр билан кўздан кечириб: «Ажойиб жониворларнинг наслини сақлаб қолайлик. Бу ишга ҳамма ўз ҳиссасини қўшсин. Чорвага жойдари мол оралаган куни соҳадан барака кўтарилади», деб уқтирарди.

Табаррук инсон яшаган даврдаги кўпчилик раисларнинг қойил қоладиган томони яна шунда эдики, улар ҳеч қачон виждонга қарши боришмаган. Эл мулкини муқаддас деб билиб, бор имконлари билан асраб-авайлашган. Жўра Охунов ўттиз йил белига аскарлик камарини тақиб ўтди. Бойликка ружу қилмади. Уз бахтини одамларнинг яхши ҳаёти, тўкин дастурхонида деб билди. Ота бекиёс бахтга эришди — Янгиқўрғон одамлари қалбида ўзига ҳайкал ўрнатди.

Ҳа, таъкидланганидек фидокор раисдан ажойиб боғлар, унумдор ерлар, молларга тўла фермалар қолди. Унинг ишини азамат фарзандлари давом эттиришаяпти. Хўжалик нознеъмат бунёдкорлари устозларининг ҳурмати учун фарзанди Баҳодиржон Охуновни бошқарув раиси этиб сайлашганди. Яхши мутахассис фидойи меҳнати, ташкилотчилиги билан ишончни оқлашга астойдил киришди. Унинг бахтига турғунлик давридаги нотўғри сиёсат туфайли негадир узумзорлар қисқартирилганди. Ҳусайни, тойифи, кишмиш каби хўраки навлар азиз бўлиб қолганди. Деҳқонларнинг ўзи бозорга қарам эди. Соҳибкорларнинг ёш раисдан биринчи талаби отаси яратган боғларни қайта тиклаш, мевачевани сероб қилиш бўлди. Кўплашиб ишга киришишди. Меҳнат фахрийлари, агрономлар санъатларини намойиш этиб қаровсиз қолган боғларни қайта гуллатдилар.

Хўжаликнинг 700 гектар ери бор. Бултур 1340 тонна узум, 2 минг тонна сабзавот, 520 тонна ғалла, 25 тонна пилла топширди. Мулкнинг давлат тасарруфидан чиқарилганлиги, деҳқонларнинг унумли ишлаб, яхши дам олишлари учун шароит муҳайё этилганлиги муваффақият омили бўлди.

Баҳодиржон Мутали Тошпулатовни яхши билади. Ҳар қандай шароитда ҳам ишнинг қаловини топади. Сара сабзавот етиштиришда унинг олдига тушадигани кам. Шийпонда бўлиб ўтган суҳбатда раис сабзавотчиликни изчил ривожлантириш, экин турларини кўпайтиришнинг аҳамияти ҳақида куюниб гапирди. М. Тошпўлатовдан ёшларни қаноти остига олиб, бой тажрибалари билан ўртоқлашишни сўради. Кўпчиликнинг нияти бир экан. Ташаббускорлар сафи кенгайди. Асл деҳқонлар шахсий намуна кўрсатиб барчани олға ундадилар. Эзгу ният рўёбга чиқди. М. Тошпулатов, У. Бозоров каби дарғалар етакчилигидаги жамоалар гектаридан 330-345 центнердан сабзавот ҳосили олишга эришдилар.

Ғалла мустақиллигига муносиб ҳисса қўшиш учун астойдил ҳаракат бошланди. Хўжаликка олимлар, тажрибакорлар жалб этилиб, юқори ҳосил етиштириш омиллари кенг тушунтирилди. Бу борада туман ҳокими Турғунпўлат Қирғизов хўжаликка катта амалий ёрдам кўрсатди. Аслида гап иштиёқ билан меҳнат қилишда, тадбирларни вақтида, сифатли амалга оширишда. Хўжаликда ижро интизоми мустаҳкамланганлиги, илғорлар тажрибаси, фан ютуқлари амалиётга жорий этилганлиги кутилган натижани берди. Уч йил ичида ғаллачиликда илдам қадамлар қўйилди. Аблумалик Бойладаев, Абдуғани Каримов каби миришкорлар гектаридан 55-66 центнердан буғдой йиғиштириб олишга эришдилар. Айниқса ижарачи Ҳайдарали Тўхтабоев барчани хушнуд этди. У бултур оила аъзолари билан сидқидил тер тўкиб бу кўрсаткични 72 центнерга етказди. Қадрдони Раҳимберди Маматов ҳам рекорд кўрсаткичга эришди. Шунингдек хўжаликда чорвачилик маҳсулотлари етиштириш юзасидан қабул қилинган режалар ҳам бажарилди.

— Республика Олий Мажлисининг тўртинчи сессиясида қишлоқ жойларига саноатни олиб кириш, кичик ва ўрта корхоналарни қуриш, янги иш жойларини кўпайтириш хусусида алоҳида гап борди, — дейди Баҳодир Охунов. - Бу биз учун ғоят муҳим масала. Сабаби хўжалигимиз шаҳарга туташ. Ҳар қарич ер ҳисобда. Шу боис туман ҳокимлиги ёрдамида етиштираётган маҳсулотларимизни иложи борича ўзимиз қайта ишлаб, ўзимиз сотиш пайида бўлаяпмиз. Шунингдек, сессияда юртбошимиз мамлакатда мулкдорлар синфини шакллантиришнинг аҳамиятини кенг тушунтириб бердилар. Чинданам, бозор ва бозор муносабатларини мулк эгалари пайдо бўлмасдан тасаввур қилиш қийин. Иқтисодий эркинлик худди шу кишиларсиз амал қилолмайди. Зеро ҳар қандай иқтисодий ривожланган мамлакатда ҳал қилувчи куч мулкдорлар синфи ҳисобланади. Бизда чорвачилик ҳиссадорлик жамиятига айлантирилди. Боғ ва токзорлар ҳақиқий эгаларига шартнома асосида берилди. Ўтган йили деҳқонларимиз яхши даромад олишди. Моддий манфаатдорлик, соғлом муҳит, тадбиркорлик, ташаббускорликнинг етакчи омилидир. Ҳозирги кунда далаларда иш қизғин. Бирдек униб чиққан буғдой майсалари озиқлантирилаяпти. Ният жорий йилда сабзавот, ғалла ва мевадан юқори ҳосил етиштиришдир.

Таърифи Наманганга ёйилган боғларни оралаб борарканмиз шундай фикр хаёлимизда жонланади: яхшилик, эл маъмурчилиги йўлида қилинган эзгу ишлар инсонни улуғлайди, унинг номини шон-шуҳратга буркайди. Табаррук инсон Жўра ота Охунов ва унинг фарзандлари фаолияти бунга ёрқин мисолдир.

МИРҒИЁС ҚАЮМОВ

САРА УРУҒ — ДАРОМАД МАНБАИ

Сўх — Фарғона вилоятининг олис туманларидан бири. Атрофи тоғ ва қирлар билан ўралган. Ғу сўлим гўшанинг баҳори кеч, кузи эрта келади. У асосан мева-сабзавот етиштиришга ихтисослашган.

Тумандаги «Озод» жамоа хўжалиги деҳқонлари 1995 йилни яхши якунлашди. Эл дастурхонига режадаги ширин-шакар мевалар, полиз ва сабзавот маҳсулотлари етказиб берилди.

— Фақат картошкачиликда кутилган натижага эришилмади,— дейди хўжалик раҳбари Ҳамроали Зайлобов.— Ҳарорат кўтарилиб, ҳосилга зарар етказди. Бунинг устига ҳашаротларга қарши кураш қийин кечди. Лекин ғаллачиликда юқори кўрсаткичга эришдик. 111 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 43 центнердан ҳосил йиғиб олинди.

Ғуломжон Иброҳимов, Хотамжон Ҳасанов, Раҳмонбек Мадаминов, Абдуманноп Абдураҳимов бош бўлган бригадаларда ҳосилдорлик 54-58 центнерга етди.

Уруғчилик хўжаликка катта наф келтираяпти. Сабзи, пиёз, қизилчадан 32500 килограмм сифатли уруғ олинди. Сабзавот уруғлари шартнома асосида бошқа хўжаликларга сотилаяпти.

Хўжаликда чорвачилик фермалари, боғ ва токзорлар одамларга мулк сифатида берилаяпти. Ҳозиргача 7 та хусусий ферма ташкил топди. Шундан тўрттаси қорамолчиликка, учтаси қўйчиликка ихтисослашган. Мазкур фермаларда жами 800 та қорамол, 1500 бош қўй мавжуд. Фермерларга 200 гектар ер ажратиб берилган. Эгалик туйғуси ишнинг ривожига асосий омил бўлмоқда.

Боғ ва токзорларни хусусийлаштиришга вилоятда биринчи бўлиб шу хўжаликда киришилган эди. Ўтган йили 150 гектар боғ ўз эгасини топди. Бу боғлардан илгарилари йил давомида 200 тоннага етар-етмас мева териб олинган бўлса, эндиликда бу кўрсаткич 2,5-3 баробар кўп бўлаяпти. Меваларнинг бир қисми хўжаликнинг ўзида қайта ишланаяпти. Консерва цехи бир мавсумнинг ўзида 30 мингта шартли банка маҳсулот тайёрламоқда.

Консерва маҳсулотлари МДҲ давлатларига жўнатилиб шартнома асосида у ердан қурилиш ашёлари ва бошқа керакли жиҳозлар олиб келинмоқда. Яқинда тикувчилик цехи ишга туширилди. Қўйчилик фермасидан олинган жун Олтиариқ йигирув тўқув фабрикасида ипга айлантириб келинаяпти. Бу ерда 15 нафар қиз ва жувонлар рўмол, шарф ва гилам тўқиш сирларини ўзлаштириб олишди.

Хўжаликда «Орзу» газлаштириш кичик корхонаси ишлаб турибди. Корхонага тадбиркор ва ишбилармон йигитлар жалб қилинган. Улар энг йирик қишлоқлардан бири «Гулқишлоқ»да 15 километр масофага қувур ётқизиб, 400 хонадонни зангори олов билан таъминлашди. Йил охирига келиб яна бир қишлоқ — Ленбур тўлиқ газлаштирилди.

Ичимлик суви келтиришда ҳам катта ишлар қилинди. Олис қишлоқлар — Умбара ва Девайронга 12 километрдан зиёд қувур ётқизилиб аҳолиси ичимлик сув билан таъминланди. Маҳсулот айирбошлаш эвазига Ростов шаҳридан яна 200 тонна қувур келтирилди.

1995 деҳқончилик йили хўжалик учун самарали бўлди. Дастлабки ҳисоб-китобларга қарагандa даромад чаккимас. Бу қишлоқларни янада обод ва кўркам бўлишига, аҳолини ижтимоий ҳимоялашга, қўшимча иш жойлари ташкил этишга ва кичик корхоналар қуришга имкон яратади. Ғазна қишлоғида йил охирида 420 ўринли мактаб биноси фойдаланишга топширилди. Шунингдек, катта бозор, чойхона, ҳаммом ва бошқа маданий-маиший хизмат кўрсатиш шохобчалари қурилди.

Хўжаликда 9800 аҳоли истиқомат қилади. Шундан 670 нафари нафақахўр ва кам таъминланган оилалардир. Хўжалик ҳисобидан уларга керакли неъматлар бепул берилаяпти. Ҳар оилага 50 килограммдан буғдой, шунча картошка янги йил арафасида ажратилди. Кўп болали оилаларга ҳам алоҳида мурувват кўрсатилаяпти. Аҳоли турмуш маданиятини ошириш мақсадида бу йил қўшимча маиший хизмат шохобчалари, янги клуб ва кутубхона қурилиши ниҳоясига етказилади.

Ҳозир хўжаликда кузги-қишки юмушлар қизғин паллага кирган. Маҳаллий ўғит жамғариш, майдонларни яхоб сувига қондириш, пол олиш, техника таъмири каби ишлар сифатли олиб борилаяпти. Раҳмонбек Мадаминов бригадасига эрта кўкламда «Невский», «Караганда» каби картошка навлари экилади. Жалолиддин Исломов бошлиқ бригада аъзолари эса мўл сабзавот уруғи етиштиришни ўз олдиларига мақсад қилиб қўйишган.

Р.АКБАРАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

Муборак туманидаги «Гулистон» жамоа ширкат хўжалигида жойлашган «Гулистон» пахта қабул қилиш пункти ўтган йили 5600 тонна пахтани қабул қилиб олди. Айни пайтда хом ашёни қайта ишлаш қизғин давом этмоқда. Мавжуд техникадан унумли фойдаланилаяпти. Тола чиқиши режада кўрсатилгандагидек бўлмоқда.

Суратда: пункт бошлиғи Гулсара Каримова (чапдан) ишчилар Уктам Каримов, Иброҳим Жўраев ва Акмал Панжиевлар билан дастгоҳлардан унумли фойдаланиш тўғрисида суҳбатлашмоқда.

З.РАҲМАТУЛЛАЕВ олган сурат.

ОМИЛКОР ЖАМОАЛАР

Республикамизда қарор топаётган янги иқтисодий шароит корхоналар раҳбарларини ўз ишчилари ижтимоий муҳофазаси тизимини барпо этишга алоҳида эътибор беришга мажбур қилмоқда. Вақт, қайси корхонада шу тартиб йўлга қўйилган бўлса, у бозор талабларига мослашиб, «оёқда мустаҳкам» турганлигини кўрсатмоқда. Қорақалпоғистоннинг Қонликўл тумани сув хўжалиги бирлашмаси фаолияти ҳам буни тасдиқлайди. Бирлашма туман хўжаликлари далаларини суғориш учун сувни тақсимлаш, суғориш тармоқларини тозалаш ва турли иншоотларни таъмирлаш ишлари билан шуғулланади. Яқинда бирлашма жамоаси Бўзатов ва Қонликўл туманларини боғловчи Амударё кўпригигача йўл қуриш буюртмасини ўз вақтида сифатли бажарди ва натижада йўл 200 километр қисқарди.

Корхонада 250 киши ишлайди. Жамоанинг озиқ-овқат маҳсулотларига эҳтиёжини қондириш мақсадида, 170 гектар экин майдонидан иборат катта ёрдамчи хўжалик ташкил этилган. Бу ерда сабзавот, полиз экинлари ва маҳаллий ферма учун дон етиштирилади.

Илгари бюджет ҳисобига кун кўриб келган бирлашма аста-секин хўжалик ҳисобига ўтмоқда, натижада фойда олишнинг янги имкониятлари пайдо бўлмоқда. Ҳозир бу ерда иккита кичик ва учта хусусий корхона ишлаб турибди. Уларнинг орасида ғишт, гилам, мебел ва ун ишлаб чиқарадиган цехлар бор.

* * *

Ҳар бир хўжаликда ишнинг оғирини елкасига олган фидойилар бўлади. Ҳаёт ана шундай инсонлар билан гўзал. Мазкур хўжаликда узоқ йиллардан буён ибратли фаолият юритиб келаётган М. Наимов, Ф. Пардаев, Б. Турсунов кабилар етакчи соҳани ривожлантиришга муносиб улуш қўшишди. Жами давлатга 2070 тоннадан зиёд оқ олтин топширилди. Бу 1994 йилдагидан 470 тонна ортиқдир.

Деҳқонларнинг таъкидлашларича, «Навбаҳор» жамоа хўжалиги заршунослари билан ҳамжиҳатликда иш олиб борилаётганлиги муаммоларни ҳал этишда муҳим омил бўлаяпти. Мулкнинг давлат тасарруфидан чиқарилиши, меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришнинг синалган омилларидан унумли фойдаланилганлиги ютуқлар салмоғини оширди.

Айни кунларда қишки юмушлар уюшқоқликда олиб борилаяпти. Р. Қосимов, Б. Халилов каби механизаторлар техникани созлашда фаол иштирок этишяпти. Ариқ-зовурлар тозаланиб, далаларга маҳаллий ўғит ташиб чиқарилмоқда. Айни пайтда деҳқонлар илғорлар тажрибасини кунт билан ўзлаштирмоқдалар. Хусусан, «Қизилтепа», Охунбобоев номли, С. Жўраев номли хўжаликларнинг мўл, сифатли ва арзон маҳсулот етиштириш борасидаги муваффақиятларининг сири ўрганилаяпти. Буғдой майсалари озиқлантирилаяпти. Умуман, Навбаҳор туманидаги «Зарафшон» жамоа хўжалиги аъзолари келгуси йил ҳосилига пухта замин ҳозирлаш учун дақиқалар қадрига етиб ишламоқдалар.

О. ЭРГАШЕВ.

ИНСОН, ИНСОФ, ИМОН

ҲАЛОЛ МЕҲНАТ НАШИДАСИДАН КИМ БАҲРАМАНД, КИМ МАҲРУМ?

Иш ва узоқ умр кўриш ўртасида ўзаро боғлиқлик борми? Бошқача айтганда, киши шуғулланаётган фаолият тури унинг умри узун ёки қисқа бўлишига таъсир қиладими?

Масалани бу тартибда қўйиш, афсуски, бизда одат тусига кирган эмас. Тўғри, иш шароити жиҳатдан инсон ҳаёти учун хавфли ва хавфсиз фаолият турлари мавжуд бўлиб, айрим корхоналарда саломатлик учун зарарли шароитда меҳнат қилувчиларга кўпроқ маош тўланади, моддий ва маънавий имтиёзлар белгиланган. Лекин гап соғликка зарари бундай ошкора эътироф қилинган касб-ҳунарлар, иш фаолиятлари ҳақида кетаётгани йўқ, балки кўпчиликка тегишли одатий иш тартиби, фаолият турлари хусусида бормоқда.

Шу нуқтаи назардан ўз фаолиятимизга кўз ташласак, аввало шу нарса эътиборни тортадики, баъзилар ўз ишини шунчаки рўзғор тебратиш, тирикчилик учун пешонага битилган зерикарли машғулот ҳисоблашади. Уларда муносабат ҳам шунга яраша: баҳона излаб бўйин товлаш, панжа орасидан қараш, ҳал этиш мумкин бўлган ишни кунлаб, ойлаб, ҳатто йиллаб чўзиш, пайсалга солиш ёки тепадан қаттиқ талаб бўлгунича умуман жон койитмаслик ва ҳоказо.

Бу ҳолатларни кузатарканмиз, беихтиёр шундай тасаввур уйғонадики, агар қўйиб берилса, аниқроғи, ишламасдан тишлаш имконияти яратилса, муддатида маош ва мукофотларни олиб, бемалол яйло қилиб яшашга тайёр кимсалар оз эмас. Бу нимадан далолат беради?

Шунданки, ҳалол меҳнат қилиш, вазифасини виждонан бажариш, ишга масъулият билан ижодий ёндошиш, ўз касб-ҳунарида маҳорат чўққисига интилиш, фаолияти билан бошқаларнинг оғирини енгил қилиш, уларнинг таҳсини, олқишига сазовор бўлишдек кишига бағишлайдиган завқ-шавқ ўша тоифалар учун ёт-бегонадир.

Тўғри, аслан деярли ҳар бир кимса яратувчанлик асосида тер тўкиш жоиз эканлигини идрок этишга қодир, лекин амалиётга ўтган заҳоти инсон заковати бир ёқда қолиб, нафс балоси, ҳайвоний хоҳиш-майллар етакчи ўринга чиқиб олади. Натижада тўппа-тузук одам дангасалик ботқоғига қулайди ёки виждонини ютиб, ҳаром-ҳариш ишларга берилиб кетади, ўз бурч ва вазифалари, зиммасидаги масъулиятни унутиб қўяди. Гоҳида жиноят йўлига кириб қолганини сезмайди ҳам. Нега шундай бўлади? Нима учун иродаси заифлар турли иллатлар оғушига бу қадар тез берилади?

Асрлар, айтиш мумкинки, минг йиллар давомида мутафаккирлар ушбу муаммо устида бош қотириб, нажот йўлини излаш билан оввораддирлар. Ҳар қандай масалани тез ва осон ечиш мумкин эканлигига шубҳаланмайдиган айрим мутахассислар эса: «Ҳамма жойда қаттиқ тартиб-интизом ўрнатилиб, жазо чоралари кучайтирилса, бас, муаммо ўз-ўзидан ҳал бўлади», деб уқтиришади.

Албатта, бу тариқа муайян натижаларга эришиш мумкин, лекин масалани тубдан ҳал қилиб бўлмайди. Чунки назорат сал бўшаши ҳамон яна ўша иллатлар хуружи авж олади. Шу боис энг тўғри йўл — кишиларни меҳнат нашидасини ҳис этишга ўргатиш, уларни яратувчанлик сурурига ошно қилишга эришишдан иборатдир. Агар бу вазифанинг уддасидан чиқилса, мисли кўрилмаган самарага эришилиши аниқ.

Зеро, ҳалол тер тўкиш, ўз иши, вазифасига виждонан ёндошишзавқини амалда ҳис этишга одатланган кишини ҳеч қандай куч тўғри йўлдан тойдира олмайди ва бу туйғуни у ҳеч қандай ҳузур-ҳаловатга алмашмайди. Бу ҳақда кўплаб далиллар келтириш, узоқ фикр юритиш мумкин. Лекин ҳаётда ўзим гувоҳ бўлган мисол билан чекланаман.

Мен туғилиб вояга етган қишлоқда Ҳасан ака исмли бир киши бор. Орқаворотдан кўпчилик уни Ҳасан ўжак дейишади. Хоразмча «ўжак» «бузоқ» дегани. Бузоқлар одатда ўжар бўлади, гоҳо бўйнига ип солиб судрасанг ҳам, оёқларини тираб туриб олади. Ҳасан ака ҳам ана шундай қайсар бўлгани учун «ўжак» лақабини олгандир.

Лекин унинг қайсарлиги асосан иш билан боғлиқ. Бу, айниқса, иморат қуришда кўзга ташланади. Бир пайтлар Ҳасан ака пахса тарашлайдиган уста эди. Бирор жойга хом лой тикланганини ёки пахса қавариқ бўлиб қолганини кўрса, бас, ишни қайтадан пухта бажаришна талаб этарди. Унинг гапига қулоқ солинмаса, пала-партиш урилган пахсани қатъиян ағдариб ташларди. Ҳатто иморат эгаси: «Зарари йўқ, менга шунақаси ҳам бўлаверади» деган эътирозига ҳам қараб қулоқ тутмасди.

Айрим усталар бир қурилиш мавсумида икки-уч иморатни наридан-бери тиклаб, кўпроқ пул олиш пайида бўлишса, Ҳасан акага бундай пала-партишлик тамоман ёт эди. У тарашлаган пахсаларнинг силлиқлигидан лол қолиб, баъзилар: «Энди бу деворга сувоқ уришнинг кераги йўқ!» дея хитоб қилишарди.

Нафақат иморат қуришда, балки бошқа соҳаларда ҳам Ҳасан аканинг ҳафсала билан ишлаши кишини ҳайратга соларди. Агар у хонага пол қоқса, тахталар орасидан игна ўтмас эди. Хуллас, ҳар бир ишда мукаммалликка интилиш унинг учун виждон тақозосига айланган бўлиб, бу нарса чала-кам-чатти ишлашга ўрганган кимсаларга эриш туюларди. Улар очиқдан-очиқ ёки орқаворотдан Ҳасан акани ғийбат қилишади.

Савол туғилади: «Нега Ҳасан ака ҳар бир ишда мукаммалликка интилади ва бу йўлда ҳеч нимадан тап-тортмай, катта кўпчилик, шу жумладан фарзандлари, яқинлари билан ҳам муроса қилишни истамайди? Бу оддий қайсарликми?».

Йўқ! Шунчаки ўзини кўрсатиш учун инсон бир умр кўпчилик билан чаплашиб юришига ишониш қийин. Ҳасан аканинг ўзи танлаган йўлидан қайтмасликка имкон берган куч-қувват манбаи нима? — унга жавоб топиш унчалик қийин эмас: бу — мукаммал қилинган иш кишига бағишлайдиган сурур-роҳат, завқ-шавқ, ҳузур-ҳаловатдир.

Аслида мукаммал қилинган иш кишига берадиган лаззатни ҳеч қандай ўзга шодлик, қувончга қиёслаб бўлмайди. Уни оддий сўзлар ёрдамида ифода этиш ҳам мушкул. Бу олий туйғуни тасвирлаб беришнинг имкони борми?

Мукаммал меҳнат нашидаси ифодалаш қийин, лекин дилни битмас-туганмас завқ-шавққа тўлдирадиган сурурки, уни иш натижасига қарабгина идрок этиш мумкин, холос. Яъни чин меҳнат нашидаси орқали юзага келган буюм ўзининг бетакрор мукаммаллиги билан, кўрсатилган хизмат эса ғоят самимийлиги билан ажралиб туради. Ана шундан ким ҳалол меҳнат нашидасидан баҳраманд ёки маҳрум эканлигини яққол билиб олса бўлади.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, ҳалол меҳнат нашидасини ҳис этишга одатланган киши ҳеч қачон чалакам-чакки иш юритиб, ўзини бу улуғ неъматдан бенасиб қилишга рози бўла олмайди. Менимча, Ҳасан ака, айни мана шу тоифадаги инсонлардан бўлиб, хўжа кўрсинга ишлаш унинг учун қушни қанотидан маҳрум этишдек ҳалокатлидир. Шу боис у наридан-бери ишлашга ёки «бўлса бўлар, бўлмаса говлаб кетар» деган ақидага ўрганиб қолган кимсаларнинг ошкора ёки пинҳона зуғумларини писанд қилмай, сабот билан ўз муддаосига интилади.

Ҳасан акани ғийбат қиладиган, уни ёқтирмайдиган кимсалар яна шуни унутмасинларки, бугунги кунда фахримиз бўлган, Бибихоним масжиди, Тожмаҳал саройи каби кошоналар ва осори атиқалар айни Ҳасан ака янглиғ ҳар доим, ҳар бир ишда мукаммалликка интилувчи усталар меҳнатининг натижасидир.

Нафақат қурилиш ва меъморчиликда, балки исталган бир соҳада мукаммал яратилган нарсаларгина мангуликка даҳлдордир. Хўжа кўрсинга, наридан-бери қилинган ҳеч бир иш чин обрў, катта иззат-ҳурмат келтирмайди. Бинобарин, чалақам-чатти ишлашга одатланиш ўзини-ўзи алдаш, умрини беҳуда совуришдан бошқа нарса эмас.

Бу туйғуни дилдан ҳис этгани учун Ҳасан ака ҳар хил писмиқ гап-сўзлар, ҳатти-ҳаракатларга парво қилмай, ўз ишини пишиқ-пухта бажаришда давом этмоқдаки, биз унга тасаннолар айтиб, ўзимизга тегишли хулоса чиқариб олишимиз керак.

Ҳозир Ҳасан ака, энди у кишини Ҳасан бува десак ҳам бўлаверади, саксонни уриб қўйганларига қарамай, кун бўйи офтобда кетмон ура олади. Ҳолбуки, ёш-яланглар ичида бирор соат жазирамада ишласа ҳолдан тояdиганлар, ҳасталаниб қоладиганлар оз эмас. Қизиқ, бундайлар қартайса ҳоллари не кечади? Ахир, умрбод улар соя-салқинда жон койитмасдан яшашларига ҳеч ким кафолат беришга қодир эмаску! Бошқача айтганда, тўсатдан қалтис, мураккаб вазиятга дуч келишса, нима бўлади?

Дарвоқе, мароқ билан қилинган самарали меҳнат умрни узайтиришнинг самарали воситаларидан бири эканлиги ҳақда кўп гапириш, беҳисоб далиллар келтириш мумкин. Лекин энг яхши далил-ҳаётнинг ўзидан олинган жонли мисолдир. Меҳнат нашидаси, унинг саломатликка таъсири, мақбул иш тартиби хусусида озарбойжонлик 105 ёшли Гекча Гажиев шундай дейди:

— Қишлоғимиздаги экин экишга яроқсиз ерларни ўзлаштириб, токзорга айлантиришга қарор қилган эдик. Мен кўчат ўтқазишни эрталаб соат 6-7 да бошлашни бир неча бор маслаҳат бердим, ёшлар эса сакккизда ишга келишарди. Ниҳоят, мен уларни соат олтида ишга чиқишга кўндиргач, менинг ҳақлигимга ишонч ҳосил қилишди. Мен шошиб-пишиб ишни тезроқ тугаллашга интилиш зарарли эканлиги тўғрисида ёш-яланглaрга кўп гапирганман. Шундай ишлаш керакки, иш поёнига етгач, ҳорғинлик сезилмасин. Ўшанда ҳатто чарчоқ нималигини билмасдан икки ҳисса иш бажариш мумкин.

Қаноат ҳиссини уйғотадиган иш саломатлик учун ҳам кони фойдадир. Ишга кайфият билан киришилмаса, шошиб-пишиб қилинса, у юришмайди, тез асабга тегади. Менинг тенгқурларим қандай ишлагани ва ишлаётгани тўғрисида гапириб бераман: биз ҳар бир ток новдасини, қазилган чуқурни, кўчат қандай ўтқазилганини, хуллас, барча ишларни пухта кўздан кечириб чиқамиз. Ёшларга бултур ўзим эккан ток қаторларини кўрсатаман: улар қишлоқ хўжалиги техникумини битказган йигитлар ўтқазган қатордан сезиларли фарқ қилади. Мен эккан токлар бу «муллабаччалар» эккан токлардан баландроқ, меваси ҳам ширинроқ эканидан бир олам қувончга тўламан».

Асрни уриб қўяганига қарамай, ҳануз қизғин фаолият билан банд бўлган бу қариянинг гапларидан чиқадиган асосий хулоса шуки, узоқ умр кечиришга аҳд қилган киши меҳнатни ўзи учун асл қувонч манбаларидан бирига айлантириши жоиз. Бунга эришмасдан туриб, узоқ яшашга кўз тикиш хом хаёлдан бошқа нарса эмас.

Бу тўғрида 141 ёшли Афруз Гасанова шундай гувоҳлик берган эди:

— Яқинда яна битта гиламни тугатдим. Бир неча кундан буён янгисини тўқишни бошлаб юбориш тараддудидаман, уни олдингисидан ҳам чиройлироқ қилиш умидидаман. Машаққатли бўлишига қарамай бу иш менга бир олам қувонч бағишлайди. 90 ва 120 йил умр кўрган бувим ва ойим ҳам шу гапни айтишарди. Бизнинг наслимизда узоқ умр кечирганлар талайгина бўлиб, уларнинг барчаси меҳнат қилишни ёқтиришади, меҳнатсиз туришолмасди».

Чиндан ҳам, башарият тарихида узоқ умр билан из қолдирган кимсалар ҳаёт йўлига назар ташланса, уларнинг ҳаммаси бирор фаолият тури билан банд бўлганини кўрамиз. Кимда-ким, бирор иш, ҳунар билан банд бўлмасдан шунчаки яхши еб-ичиш, кайф-сафо қилиш эвазига умрни узайтириш мумкин деб ўйласа , янглишади.

Иш кишини зада қилиб юбормаслиги учун эса унга ижодий ёндошишга ўрганиш жоиз. Ишга ижодий ёндошиш дегани эса уни ҳар жиҳатдан бекаму кўст, мукаммал қилишга интилиш демакдир.

Шу нуқтаи назардан, теварак-атрофга разм солинса, ғалати аҳвол кўзга ташланади, кўпгина одамлар негадир ўз ишига совуққон муносабатда бўлади, уни наридан-бери, амал-тақал қилишга, ундан тезроқ қутилишга интилади ва бу тариқа беихтиёр ўз умрига ўзи болта ураётганини сезмайди ҳам. Чунки ҳафсаласизлик билан чала-кам-чатти қилинган иш таъбни хиралаштиради, кишининг ортиқча асабийлашиши ва толиқишларига олиб келади. Бу эса саломатликни путурдан кетказади, кишини эрта қаритиб қўяди.

Ишга ижодий ёндошиш деганда негадир баъзилар бу нарса, фақат шоир ва ёзувчилар, олимлар, умуман санъат аҳлига тааллуқли деб билишади. Қизиқ, савдо ходими, шифокор, ўқитувчи, ҳайдовчи ва ҳоказо каби касб эгалари ишга ижодий ёндошиши мумкин эмасми? Ё бунинг имкони йўқми?

Бўлганда қандоқ! — дея беихтиёр хитоб қилгингиз келади. Лекин ҳамма бало шундаки, кўпчилик масаланинг бу жиҳати хусусида жиддий бош қотириб кўрган эмас, бу нарса киши умрига бевосита тааллуқли эканлигини ҳаёлига ҳам келтирмайди. Натижада бирор иш, касб-ҳунар, фаолият тури тўғрисида гап кетганда фақат пул, ҳақ тўлаш, олинадиган даромад ва фойда назарда тутилади, холос.

Асосий нарса- меҳнат нашидаси тилга ҳам олинмайди.

Бу қовуннинг пўчоғини еб ёки уруғини олиб, мағзини ташлаб юборишдек гап. Тўғри, гоҳо айнан қовун уруғи ёки пўчоғига эҳтиёж туғилиши мумкин, лекин бу неъматнинг асл қиймати мағзига жо бўлганидек, ҳар қандай иш касб, фаолият турида етакчи ўринда меҳнат нашидаси туриши жоиз. Чунки айнан меҳнат нашидасини ҳис этишга ўрганиш ҳар қандай иш, касб-ҳунар, фаолият турига барака-файз киритади, уни инсон учун битмас-туганмас қувонч манбаига айлантиради, умрига умр қўшади.

Имкони борича узоқроқ яшашга аҳд этган ҳар бир инсон масаланинг бу жиҳатини обдон мулоҳаза қилиб, тегишли тадбирларни кўрса, ўз муддао-муродига етишиш йўлида жиддий қадам қўйишига шубҳа йўқ.

Ш. АЛЛАМОВ.

ТОҚҚА ЧИҚМАСАНГ ДЎЛАНА ҚАЙДА

Қушработлик фермер Раббим ота ДЎСТҚУЛОВ шундай ҳикоя қилади...

Қушработни кўрмабсиз, дунёга келмабсиз. Буни асло мақтанишга йўйманг. Аслида ҳар кимга киндик қони тўкилган жойи — азиз. Мен ўзим туғилиб ўсган бу масканни осмону фалакка кўтармоқчи эмасман. Гап — бошқа ёқда.

Биз истиқомат қилаётган туман маркази — Қўшработ муаззам қиру адирлар ва тоғлар қуршовида жойлашган. Табиати сўлим, файзу тароватi йилнинг тўрт фаслида ҳам бўлакча. Унинг чор тарафи кенгликлардан иборат. Бу заминда боғлар гуркираб яшнайди, буғдойу бошқа экинлар ғуж-ғуж ҳосил беради. Яйловларида қўй-эчкидан тортиб қорамол ва йилқигача «йилт-йилт» семириб парвариш топади. Ана энди, Қўшработнинг жўмард ва танти одамлари нима билан машғул эканлигини англаб олгандирсиз?! Кўкламда бир келинг, кўклам-да...

Бундай дейишимнинг боиси бор. Негаки, бу фаслда ҳамма ёқ яшилланиб, алвонланиб яшнаб кетади. Бағрингиз хуш ҳаволарга тўлади. Ёши етмишга борган одам табиатан завқланиб айтаяпти.

Иншоолло, меҳнат завқи, бунёдкорлик завқи бўлакча-да. Умрим бино бўлиб, эсимни танибманки, меҳнатга ошноман. Худога шукр, ҳали ғайратим зўр, белимда қувватим мўл. Бўш жой кўрсам, экин экаман, обод бўлишини ўйлайман. Очиғи, туман маркази атрофидаги боғ-роғлар баҳоли қудрат саъй-ҳаракатим туфайли бунёдга келган.

Шу денг, бекорчиликни жинимдан ҳам ёмон кўраман. Меҳнатим — жон роҳатим. Деҳқон хўжалиги ташкил этишим ҳам қизиқ бўлган. Дастлаб умр йўлдошим — Жавҳар холангизга жўяли маслаҳат солиб кўрдим.

«— Хотин, шу «Жигули»ни сотиб, пулига қўй олсакмикан-а? Болаларга ҳам юмуш топиларди...

Холангиз аввалига унамади, фикримга қарши бориб, нима дейди денг:

— Ҳой, бобой, ўйлаб айтаяпсизми, бу гапни? Биласизми, бу машина нимага келган?! Кўп йиллар Кузтамғалида боғлар яратаман деб, қанча-қанча тўнларни тўзитдингиз. Худога шукр, эвазига машина олдингиз. Қўйинг, яхши кунларда болаларимиз минишсин...

Мен ҳам бўш келмадим:

— Ўн беш йил миндим. Яна нима ками қолди?! Ғозиқулни чақир, эртага бозорга опчиқамиз...»

Иншоолло, оиламиздагилар гапимни иккита қилишмади. Хуллас, эртасига машина турган гаражга бир гала қўй ҳайдаб келдик. Кўп ўтмай беш-олтита қорамол ҳам сотиб олдик.

Шу-шу фермерликни бошлаб юбордик. Мол боққандан кейин ўзига хос қийинчиликлари бор. Тоққа чиқмасанг — дўлана қайда... Гўштни, сутни кўпайтирдик. 1995 йилнинг июнидан бери 10 та болалар боғчасини, 2 та касалхонани гўшт, сут билан таъминлаб келаяпмиз. Ёзда ўқувчилар лагерига кўп нарса, ҳатто 15 тонна тарвуз ҳам бердик.

Айтмоқчи, бир оилада ўн беш жон яшаймиз. Уч келин. Битта паловнинг ўзига уч кило гуруч базўр етади. Турмушимиздан нолимаймиз. Юртимиз аста-секин фаровонликка юз тутаётганлигидан хурсандмиз.

Ҳовлимиздаги томорқада узум, мева, полиз — ҳаммаси бор. Даромаддан машина, трактор сотиб олганмиз. Оиламиздаги эркакларнинг ҳаммаси транспортни бошқариб кетаверади. Телевизор, радио, дазмолларни ҳам ўхшатиб олишни ўзимиз эплаймиз. Келинларим сариштали, бунинг устига зар-каштали. Унча-мунча либосни ўзлари тикиб ташлашади. 8 нафар фарзандимнинг бири инженар, бири — шофёр, бири — ўқитувчи, хуллас, барчаси ҳунарли-касбли.

Фермер бобой гапни жа... чўзиб юборди, деб ўйламанг. Кўпдан бери деҳқонларнинг газетидан мухбирлар келса, дилимдаги гапларимни тўкиб-солсам деб юрардим. Бугун мавриди кеп қопти — ҳамма-ҳаммасини айтаман. Қишлоқнинг ичида боғнинг ўзи уч гектар. Ҳовлимиздаги 100 туп токдан ўтган йили кузда еган-ичгандан ташқари бир тонна майиз қуритиб олдик. Насиб этса, пуллаймиз. Тегирмон ясатдик. Фақат бизнинг чўлда электр токи етишмаслиги чатоқ-да. Кеча Ғозиқул шамол билан ишлайдиган йўлини топиб кепти. Қурамиз, дедикми, қурамиз. Буям ҳарна рўзғорга эш бўлади. Буёғи — элга хизмат.

Мени бир муаммо ўйлантиради. Йилдан-йилга яйловлар қисқариб бораяпти. Бундай шароитда тонналаб гўшт етиштиришнинг ўзи бўлмайди. Ишни режали ташкил этганмиз. Қўй бир терининг ичида гоҳ семиради, гоҳ ориқлайди, гоҳ эса касалга чалинади. Биз уларни алоҳида-алоҳида боқишни йўлга қўйганмиз.

Эрта-индин, насиб этса, Ҳусниддин билан Конимехга бормоқчимиз. Орик қўйлардан беш-ўнта опкеламиз. Қарови яхши бўлгач, ҳар қандай жонивор яхши семиради. 30 тонна емиш ғамлаб қўйганмиз. Боғ-роғнинг ўт-ўлани, хашаги бор. Ўтган йилнинг кузида 11 гектар ерга буғдой экдик. Майсалар бўй кўрсатиб қолди. Туманимиз ҳокими Мансур Қўшбоевнинг отасига минг раҳмат! Хайрли ишларимизни доимо қўллаб-қувватламоқда. Бизга яна 30 гектар ер берди. Худо хоҳласа, ёзда дон мўл бўлади. Мана, мени айтди дерсиз!

Аввало турмушни фақат меҳнатдан иборат деб ўйлаган киши хато қилади. Ишдан толиқиб қолмаслик учун дам олишни, кўнгилли ҳордиқ чиқаришни ҳам билиш керак. Ҳа, инсон меҳнат билан улуғ. Бекорчилик азоб. Қолаверса, мен асли жуғрофия муаллимиман. 40 йил ўқитувчилик қилдим. Кўпгина мамлакатларда бўлдим. Имкони топилганда, болаларимни ҳам шунга даъват этаман. Дунё кўрган одам ҳаётнинг қадрига етишини яхши биламан. Отам раҳматлик ҳам деҳқон ўтганлар. Дўстқул номи меҳнати туфайли элга кенг танилган. Обрўси, давлати ўзига яраша бўлган. Отамни қулоқ қиламиз деганлар ҳам топилган. Лекин халқ у кишини қаттиқ ўз ҳимоясига олган.

Мустақиллик туфайли эзгу ишларга кенг йўл очилди. Биз шундан руҳланиб меҳнат қилаяпмиз. Шубҳасизки, муаммолар учраб туради. Ҳаёт йўли ҳеч қачон силлиқ бўлган эмас. Шундай экан, чумчуқдан қўрққан тариқ экмайди. Айниқса катта бир масалани унутиб қўяётганга ўхшаймиз. Фермеру деҳқонлар фақат маҳсулот етиштириш билан машғул. Моллар наслини, зотини яхшилаш устида кам ўйланаяпти. Бу ҳақда жиддий бош қотириш пайти келди. Акс ҳолда, мушкул аҳволга тушиб қолишимиз мумкин.

Йилни яхши ният билан бошладик. Иншоолло, ишларимиз чакки бўлмайди. Халқимизнинг фаровонлиги ҳам юксалиш йўлига ўтаяпти. Истиқлол — дастурхонларимизга, рўзғоримизга, элимиз турмушига файз-барака қўшаверсин! Илло, эзгу ниятлар ҳамиша ижобат бўлғай. Биз ҳамиша яхшилик тарафдамиз.

Суҳбатдошлар: Абдулла ТУРДИЕВ, Фармон ТОШЕВ.

Бугунги кунда чет эл сармояларини ишлаб чиқаришга жалб этмай туриб кўзланган муваффақиятга эришиш қийин. Бу ҳақиқатни дилдан ҳис этган Жомбой тумани ишбилармонлари хорижлик ҳамкорлар билан биргаликда қўшма корхоналар очишга алоҳида эътибор бермоқдалар. Жаҳонга машҳур «Язекс» корпорацияси билан ташкил этилган «Самжинтекс» — Ўзбекистон — Туркия қўшма корхонаси эзгу йўлдаги илк қадамдир. Бу ерда йилига уч минг тонна пахта толаси қайта ишланиб, 40 миллион долларлик маҳсулот тайёрланади. Корхонада Америка, Германия, Италия ва Швеция каби қудратли давлатлардан келтирилган тўқув ва тикув дастгоҳларида 100 фоиз пахта толасидан тўқилган устки ва ички трикотаж буюмлар ишлаб чиқарилади. Шуниси қувончлики тайёр маҳсулотнинг 70 фоизи Ўзбекистон тамғаси билан хорижга экспорт қилинади.

СУРАТЛАРДА: тикув цехи механиги Равел Гелманов ва тикувчи Нигора Қамарова 2. Калава цехи.

Т.НОРҚУЛОВ олган суратлар.

ЧЎПОНЛАРГА ҒАМХЎРЛИК

Пешку туманидаги «Жонгелди» ва Ромитан туманидаги «Қизил ровот» қоракўлчиликка ихтисослашган жамоа хўжаликлари чўпонлари қиш-қировли кунларда олис қизилқум яйловларида қўй боқмоқда. Уларнинг кўнгилдагидек яшаши ва меҳнат қилиши учун зарур маданий-маиший шароит яратилган. Куни-кеча «Соғлом авлод учун» жамғармаси, Бухоро вилоят бўлими ташкил этган автокарвон чўпонлар ҳузурига етиб келди. Бу гал уларнинг оилалари учун АҚШнинг «Сальвадор» меҳр-мурувват корпуси юборган дори-дармон ва озиқ-овқат маҳсулотлари келтирилди.

ФЕРМА ЭГАСИНИ ТОПГАЧ...

Низомжон Мирзааҳмедов кимошди савдосида Шаҳрихон туманидаги «Сардор» жамоа хўжалиги сут-товар фермасини сотиб олганига ярим йил бўлди. «Низом» номини олган фермада шу вақт мобайнида ҳар бир соғин сигирдан олинаётган сут 4-5 килограммдан 9-10 килограммга, моллар сони 368 бошдан 422 бошга етди. Гўштга топширилаётган молнинг вазни ўртача 450 килограммни ташкил этмоқда. Қишловга ҳам мўл озуқа ғамланди. Андижондаги биокимё заводидан барда келтириш йўлга қўйилди.

— Ҳамма ишни ходимларимизга ўз вақтида ҳақ тўлаш, уларнинг унумли меҳнат қилиш учун зарур маданий-маиший шароитни яратишдан бошладик, — дейди Низомжон. - Ҳар бир чорвадорнинг даромади бевосита ферма даромадига боғлиқликлигини англагач, меҳнатга, мулкка муносабати ўзгарди. Маҳсулот етиштириш кўпайди. Энди уни шу ерда қайта ишлашни ташкил этиш ниятидамиз.

МАКТАБ ЁРДАМЧИ ХЎЖАЛИГИ

Жомбой тумани Ойбек номидаги 16-ўрта мактаб жамоасининг мўъжазгина иссиқхонасида етиштирилган лимон сотувга чиқарилди. Қуёнчилик ҳам мактабга яхшигина даромад келтираётир. Парҳез гўштдан мактаб ошхонасда ўқувчиларга иссиқ таом тайёрланса, терисидан меҳнат ўқитувчиси Шоира Амирқулова қўмагида телпак тикилмоқда. Шу тариқа топилган пулга уч бош соғин сигир сотиб олинди, улар бир гектар майдонда озуқа етиштиришмоқда. Бугуна эмас. Мактабнинг ярим гектарли мевазор ва теракзори ҳам бор.

Жаҳон тадбиркорлик тажрибасидан

ХАЙРЛИ ИШ САРКОРИ

Ўзбекистон мустақилликка эришгач, иқтисодий ислоҳотлар даври бошланди. Чунончи, бозор иқтисодига ўтиб, хусусий мулкчиликнинг жорий этилиши тадбиркорликка кенг йўл очди. Натижада хўжаликларда иш юритишнинг фермер, агрофирма, оилавий фермер шакллари ташкил топа бошлади. Манфаатдорлик ҳисси фермерларни кўп ва сифатли маҳсулотларни кам харажат билан ишлаб чиқаришга даъват этаяпти.

АҚШда 2,17 миллион фермер хўжаликлари рўйхатга олинган. Уларнинг ҳар бири ўртача 500—1500 гектар ерга эга. Бундайларнинг сони 23,7 фоизни ташкил қилади. Улар бир йилда 40—400 минг долларлик маҳсулот сотадилар. АҚШдаги барча фермер хўжаликларининг 86,7 фоизи хусусий оилавий фермерлардир. Барча сотиладиган қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг 56,3 фоизи улар улушига тўғри келади.

Фермерларнинг асосий вазифаси кескин бозор рақобати шароитида товар маҳсулоти сифатини яхшилаш ва ҳажмини кўпайтириш эвазига хўжаликдан кўп даромад олишдир. Бу бизнинг ҳам фермерларимиз олдида турган энг муҳим вазифа ҳисобланади.

Техника тараққиёти, юксак ишлаб чиқариш самарадорлигига эга бўлган янги машиналар, омихта ем ва ем қўшимчалари, фермерларга кам ишчи кучи жалб этиб кенг кўламда ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш, ишлов бериладиган ерларни кенгайтириш, моллар ва паррандалар сонини кўпайтириш имконини бераяпти.

АҚШда оилавий фермерлар ўз даромадларини, фермадаги ишларини тўла механизациялаштириш ва электрлаштириш, ерни ишлашда энг замонавий усулларни қўллаб, тупроқ унумдорлигини ошириш, серҳосил уруғларни кўпроқ экиш, юқори ҳосилдорликни таъминлайдиган ўғитлардан фойдаланиш, заруркунандаларга, ҳашаротларга қарши, самарали кураш чораларини қўллаш, қорамол, қўй ва эчкиларнинг зотини мунтазам яхшилаб бориш, ем-озуқа сифатини узлуксиз ошириб бориш эвазига ошираяптилар. 1987 йили АҚШ қишлоқ хўжалигида иш билан банд аҳолининг сони 5 миллион киши бўлган бўлса, 1996 йилга келиб 3,2 миллион кишини ташкил қилди.

АҚШ фермерлари фан ютуқлари, илғор тажриба, янги агротехника, уруғ, кимёвий дорилар қўллашга кўп эътибор қиладилар. Шунинг учун уларда меҳнат унумдорлиги, ҳосилдорлик, маҳсулот сифати юқори даражага кўтарилган. Бу ҳол фермерларнинг йиллик даромадларининг юқори бўлишини таъминлаган. Уларнинг ўртача даромади 1985 йилда 29,4 минг долларни ташкил қилган бўлса, 1995 йилга келиб 36 минг доллардан ошиб кетди. Йирик фермер хўжаликлари 800—900 минг долларгача, майда фермерлар эса 20—22 минг доллар даромад оладилар.

Кейинги йилларда мамлакатимиз фермер хўжаликларида юқори унумли тракторлар, янчиш аппаратлари, дон ўриш комбайнларидан фойдаланиш даражаси кескин ортди. Фермер хўжаликларининг самарадорлигини оширишда Президентимизнинг қишлоқ жойларида бозор иқтисодиётининг инфраструктурасини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисидаги фармони муҳим роль ўйнади. Бу ҳужжатда фермерларга ёрдам кўрсатадиган ҳуқуқий, банк ҳисоб-китоб, бизнес режаларини тузишда молийвий ёрдам, транспорт, савдо, маркетинг хизматлари кўрсатадиган фирмалар тузиш ва уларнинг ишини ривожлантириш кўзда тутилган. Мазкур фармонга кўра ишбилармонликка ўқитиб, ўргатадиган махсус ўқув масканларини очиш ҳам мўлжалланган. Фармон фермер хўжаликларининг ишида туб маънавий ўзгаришларга олиб келиши муқаррар.

Америка бизнес мактаблари чет мамлакатларда ўз фаолиятини олиб бора туриб, Америка корпорацияларининг чет эллардаги филиалларига кадр масаласини ҳал қилишда, керакли малакага эга бўлган раҳбарлар билан таъминлашда яқиндан ёрдам беради.

Кейинги пайтда қўлланиб келинаётган менеджерларни ўқитишнинг фаол усулининг хусусияти шуки, у нафақат маълум ҳажмдаги билимларни ўзлаштиришга ёрдам беради, балки бўлажак раҳбарларга ахборотни таҳлил қилиш, шунингдек, катта жамоани бошқаришда керак бўладиган хулқ-атворга оид тажрибаларни ҳам беради.

Америка бизнес мактабларида ўқув фирма иқтисоди, статистика, бухгалтерия ҳисоби, ходимларнинг хулқ-атвори, фирмани бошқариш асослари, ишбилармонлик усулини ишлаб чиқиш, банк ва молиявий бозорсавдо фаолиятини бошқариш, кадрлар сиёсати, ташкилотни ривожлантириш, корпорациянинг ташқи алоқалари, халқаро бизнес каби соҳалардан машғулотлар олиб борилади. Ўқиш жараёнида менеджерларга энг керакли бўлган хусусиятлар, яъни ташаббускорлик ва тадбиркорлик, қатъийлик ва босиқлик, ҳалоллик, жисмоний ва руҳий соғломлик, интизомлилик ва камтарлик хислатларини сингдиришга ҳаракат қиладилар. Булар менеджерларни ўз касбининг устасига айланишига ёрдам беради.

Америка адабиётларида менеджерлик хусусиятлари ҳақида кўп ёзилган. Шуларга кўра, юқори малакали менеджерлар стратегик ва олдиндан кўра билиш қобилиятига эга бўлишлари керак. Улар қисқа муддатли режалаштиришни ёқтирмайдилар. Режада кўзда тутилган ишнинг муваффақиятли бажарилишини таъминлашга қаратилган моддий, меҳнат, молия ресурсларини ажратиш ва тўғри тақсимлашга оид қарорларни қабул қиладилар. Бу жуда муҳим хусусият. Бизнинг амалиётда материал бўлса, пул йўқ ва аксинча пул бўлса бошқа нарса йўқ, деган баҳоналар учрайди. Ишга бундай ёндошишдан ишлаб чиқариш кўп зарар кўради.

Менеджерлар ўзлаштирилган ва яхши йўлга қўйилган ишда узоқ вақт ўтириб қолишни ёқтирмайдилар. Улар ёхуд вазифаларини кўпайтириб қўшимча иш олишга ёки фаолият доирасини кенгайтиришга, жуда бўлмаса юқорироқ босқичдаги лавозимга ўтишга ҳаракат қиладилар. Уларда таваккал қилиб ижодий қарор қабул қилиш хислати ҳам кучли. Вазият мураккаб бўлган ҳолатларда ҳам самарали қарор қабул қилиш имконига эгадирлар. Алқисса, ўз кучларига жуда ишонадилар. Улар муваффақиятсизликларга вақтинчалик қийинчилик деб қарайдилар. Яна ўзларига кўпроқ ҳуқуқ ва жавобгарлик берилишини талаб қиладилар. Қурбон талаб қиладиган ёки бошқаларнинг манфаатларига путур етказадиган қарорларни шошмасдан қабул қилишади. Улар мушоҳада асосида узоқни кўра билиш қобилиятига ҳам эгадирлар. Бинобарин, ўз фаолиятларига ўзлари баҳо бериб, четдан баҳо берилишига эҳтиёж сезмайдилар. Одатда эътиборларини бирор камчиликнинг айбдорини қидириб топиб жазолашга эмас, балки камчиликнинг келиб чиқиш сабабини аниқлашга қаратадилар. Улар шу жиҳатдан таваккал қилиб ишлашдан қўрқмайдиган ва мустақил қарор қабул қила оладиган ходимлар билан ишлашни афзал кўрадилар. Бирор чора-тадбирларни кўришда сон кўрсаткичига қараганда, сифат кўрсаткичига кўпроқ таянадилар. Ўз қўл остидаги ходимларига юқори унумли иш шароити яратиб, етарлича мустақиллик берадилар.

Албатта, бундай олийжаноб хусусиятлар бирданига ва кутилмаган жойда пайдо бўлган эмас. Бу узоқ муддатда менеджмент соҳасида олиб борилган изланишлар натижасида юзага келган. Келтирилган жараён бошқарув назариясининг ривожланиш жараёнида тарихан вужудга келган. Энди унинг келиб чиқишини тасаввур қилиш учун тарихга мурожаат қилсак.

Джеймс Бернхэм ўзининг «Менеджерларнинг революцияси» китобида раҳбар ходимларни қуйидаги турларини қайд қилади:

Молиячи-корхоналарнинг устидан молия назоратини олиб борувчи шахс. Лекин у молия ишларини бошқармайди. Техник раҳбар, ёки инженер, корхонанинг ишлаш қобилиятини таъминлайди. Бунинг учун керак бўлган илмий ва махсус билимга эга. Менеджер — бошқарувчи, ташкилотчи давлат ва хусусий корхоналарда асосий шахс. АҚШда классик нуқтаи назардан қараганда, менеджерлар мустақил касб эгалари тоифасига кирали деган фикр пайдо бўлган.

Дракер асосий эътиборни менеджерларнинг фаолиятини ижодий, яратувчанлик томонларига қаратиб, ҳар қандай ишбилармонлик корхонасини, айнан шу томонлари ҳаракатга келтирувчи куч эканлигини исботлашга ҳаракат қилди. Айнан, чет эл адабиётида классик бўлиб қолган менеджер табиатининг характеристикаси Дракерга тегишлидир.

Унинг кўрсатишича, менеджер ишбилармонлик корхоналарининг ҳеч бирида бўлмаган махсус вазифаларни бажаради. Менеджер ҳар доим на фақат корхонанинг умумий иш фаолиятини кузатиб бориш, балки корхонадаги талаб ва таклифнинг ўзгаришини ҳам назорат қилиб бориши зарур. Талабнинг ўзгаришига қараб, ишлаб чиқариш бошқарилиб борилади. Менеджер умуман корхонани бир бутунлигича кузатиб бориши керак. Корхонанинг мақсадини аниқлайди, унга эришиш нима қилиш кераклигини ҳал қилади ва уни амалга оширилишини таъминлайди. Барча ишларнинг бажарилишини ташкил қилади. Меъёрларни белгилайди, корхонада ишлайдиган ҳар бир шахснинг ишига баҳо беради.

— Ҳар бир менеджер, — дейди Дракер, — ўзига ҳисоб берадими-йўқми, барибир, юқорида келтирилган вазифаларнинг ҳаммасини бажаради. У ўз ишини яхши ёки ёмон бажариши мумкин, лекин у буни адо этади. Шу жумладан, айтиш керакки, — дейди у, — менеджерларнинг ҳар бир вазифаси элементар қисмлардан ташкил топган мураккаб фаолият шаклидир. Шундай қилиб, у бажарадиган иш мураккаб мажмуадан иборат бўлиб, ҳар бир турдаги вазифани бажариш учун ҳар хил сифат ва малака талаб қилинади.

— Менеджер, — деб ёзади яна Дракер, — ҳар қандай ишга ҳаёт берувчи фаол кучдир. Унинг раҳбарлигисиз ишлаб чиқариш ресурслари ресурслигича қолади ва ҳеч қачон маҳсулотга айланмайди. Ундан ташқари менеджернинг қобилияти ва ҳаракатлари рақобатлашадиган иқтисод шароитида ишбилармонликнинг муваффақиятини таъминлайди ва ҳатто унинг яшаш имконини ҳам белгилайди. Америка адабиётида келтирилган менеджерларга тегишли айрим маслаҳатлар намунаси ҳам бор. Уларда кўрсатилишича, менеджер реалист бўлмоғи, ҳамма нарсани, дарров англаб олиб, янги ўзлаштирган билимларини эскилари билан узвий боғлай олиши, жамоа ишини бошқара олиши ва ташкил қила билиши, лозим бўлса барча ишларни ўзи бажариши ва бажариш жараёнини бошқариб боришга тайёр туриши, етарли даражада талабчан ва кучли иродали бўлиши керак.

Юқоридаги мулоҳазалардан хулоса шуки, бошқарувда дўқ-пўписа, бақириб-чақиришга, қўл остидаги одамларни ҳақоратлашга асосланган маъмурий-буйруқбозлик усули юксак натижа бермайди. Бу усул раҳбар билан меҳнаткашларни бир-бирига қарама-қарши қўйиб, раҳбарга нисбатан ҳурматнинг йўқолишига, унга нафрат ҳис-туйғуларининг кучайишига олиб келади, холос. Ишбилармонликда муваффақиятга, ақл-идрокка таяниб, меҳнаткашларга ҳурмат-иззат билан муомалада бўлгандагина эришилади. Шунинг учун раҳбарлик маҳоратини, билимини оширишга, жаҳон тажрибасини ўрганиб, уни амалда қўллашга катта эътибор бериш керак.

С. САЛИМОВ, профессор.

МИРИШКОР ОРЗУСИ

Комилжон Юсупов Уйчи туманидаги Оҳунбобоев деҳқон-фермерлар хўжаликлари уюшмасининг қалдирғоч фермерларидан саналади. У боғ яратишга ихлос қўйган замондошларимиздан. Қорачадан келган, истараси иссиқ бу йигит кўп гапиришни ёқтирмайди. Меҳнат қилишни хуш кўради. Доим ўзи учун қадрдон бўлган боғида меҳнат қилаётганини кўрасиз. У ёш ниҳолларни парвариш қилишдан толиб-чарчамайди. Меҳнатидан завқланади, нишоналарни кўриб қувониб кетади.

Дарвоқе, Комилжон Юсупов республикамиз Президентининг деҳқон-фермер хўжаликларини ривожлантириш тўғрисидаги фармонига биринчилар қаторида қўшилган эди. У 1993 йили Оҳунбобоев деҳқон-фермер хўжаликлари уюшмасидан 2,40 гектар боғни сотиб олди. У ерда 100 туп қариган ўрик, 40 туп нок дарахтлари бор эди, холос. Боғ қаровсиз, ҳосил бермай, ташландиқ ҳолатта келиб қолган эди. Тадбиркор ўша йили кузда иш бошлади. Ерлар маҳаллий ўғит билан сифатли ҳайдалди. Мевадан қолган кекса дарахтлар кесиб ташланди. Кўчириб олинган дарахтлар ўрнига помидор, болгар гармдориси, саримсоқ пиёз экишди.

— Кейинги пайтларда анор парваришлашга аҳамият беришяпти, — дейди боғдорчиликка ихтисослашган Рустам хусусий деҳқон-фермер хўжалиги бошлиғи Комилжон Юсупов. — Ҳовлимизда анор парвариш қилинарди. Раҳматли Шарифжон отам ва Оминахон онамларнинг меванинг бу турига иштиёқи баланд эди. Отамдан анор парваришини, унинг таомилини ўрганиб олганман. Мактабдан бўш пайтларимда уларга қарашардим. Отамнинг руҳларини шод этиш мақсадида 60 сотих майдонга анор қаламчисидан 500 тупни тайёрлаб экдим. Эндиликда ўша ниҳоллар ҳосилга кирди. Анжир, нок, гилос, беҳи, хурмо, шафтоли, олма каби халқимиз севиб истеъмол қиладиган кўчатлардан ҳам эккандик.

Дастлабки йили қўли гул боғбон 10 ўрнига 12 тонна ширин-шакар мева, 3 тонна сабзавот маҳсулотлари олди. Даромад 12 минг сўмни ташкил этди. Ўтган йили эса даромад янада кўпайди. Мева-сабзавот билан савдо қилувчи замонавий дўкон қурилди. Айни кунларда у қишлоқ аҳолисига хизмат кўрсатмоқда. Боғ ва сабзавотлар парваришида фермернинг турмуш ўртоғи Эътиборхон, фарзандлари Фарҳодбек ва Нодирбеклар яқиндан ёрдам беришяпти.

Айни кунларда сепилган буғдой, саримсоқ пиёз ва турли кўчатлар қор остида яшнаб турибди. Комилжон Юсуповнинг орзулари кўп. У помидор, болгар гармдори кўчатларини ўзида етиштириш, мева ва сабзавотларни қайта ишлайдиган цех қуриш, лимонарий ташкил этишни кўзлаб турибди.

Халқимизнинг яхшидан боғ қолади, деган ажойиб нақли худди Комилжон Юсуповга ўхшаган ўз касбининг фидойиси бўлган тадбиркор кишиларга айтилган бўлса ажаб эмас.

М. ҚОДИРОВ.

Шарқнинг буюк мутафаккирлари

ДЕҲҚОННИ УЛУҒЛАГАН АЛЛОМА

Мирзо Абдулқодир Бедил Шарқ халқлари маънавиятига салмоқли ҳисса қўшган машҳур мутафаккирлардан биридир. У форсийзабон халқлар адабиётининг етук намояндаси бўлиб қолмасдан, балки жаҳон ижтимоий-фалсафий фикрлари равнақида муҳим ўрин эгаллаган буюк шахс. У адабиёт ва фалсафа соҳаларида катта мерос қолдирган. Шунга қарамасдан, унинг кўпгина асарлари ҳанузгача етарли даражада таҳлил қилинган эмас. Шундай экан, Бедилнинг ижтимоий-фалсафий нуқтаи назаридан талқин этилса, уни енгил-елпи бир ёқламали тайёр қолип ва сифатлардан қутқарсак, мақсадга равон йўл билан яқинлашган бўламиз.

Бедил ҳаёти ва фаолияти тўғрисида манбалар кенг тарқалганлиги маълум. Жумладан, Мирғулом Али Озод Белгромийнинг «Ҳазонаи амира» асарида Бедил ҳақида бирмунча бой маълумотлар берилган. Ҳусайн Қулихоннинг «Наштари ишқ» асарида мутафаккирнинг маънавий мероси, ҳаётига алоҳида тўхталиб ўтилган.

Муҳаммад Сиддиқ Ҳасанхоннинг «Шаъми анжуман!» кўқонлик Ҳакимхон Муҳаммадхоннинг «Мунтахам ул-таворих», Ш. Сомийнинг «Қомус ул-аълом»и, Е. Э. Бертельснинг «Бедил ҳақида мулоҳазалар», таниқли ёзувчи С. Айнийнинг «Мирзо Абдулқодир Бедил» китобларида эътиборли маълумотлар тўпланган, қизиқарли фикр-мулоҳазалар ўртага ташланган.

Шўролар даврида Бедилнинг баъзи асарлари, жумладан рубоийлари ўзбек ва рус тилларида чоп этилди. Айниқса, академик И. Мўминовнинг «Мирзо Бедилнинг фалсафий қарашлари» монографик тадқиқотининг рус тилида чоп этилиши республикамизнинг маънавий ҳаётида муҳим воқеа бўлди.

Мирзо Абдулқодир Бедил 1644 (ҳижрий 1054) йилда Ҳиндистоннинг Азимобод шаҳрида ҳарбий хизматчи оиласида таваллуд топган, 1721 (ҳижрий 1133) йилда Деҳли шаҳрида 77 ёшида вафот этган. Мутафаккирнинг ҳаёти ва фаолияти мураккаб тарихий даврда ўтди. Аммо Мирзо Бедил ёшлигидан илм-фанга алоҳида ҳурмат билан қаради. У мадрасада ўз таҳсилини узоқ давом эттирмайди. Негаки бу ердаги таълим-тарбия жараёни ҳаёт билан ҳамоҳанг эмаслиги илмга чанқоқ ўсмирни қониқтирмади. Унинг кейинги таҳсили онаси ва тоғалари — Мирзо Қаландар ва Мирзо Зариф таъсири остида давом этади.

Аврангзеб ва ундан кейинги шоҳлар даврида Ҳиндистонда аввалги ҳурфикрлилик анъаналаридан ҳеч вақо қолмади. Эҳтимол, шу сабабданми ёки оилавий анъанага кўра Бедил Аврангзебнинг ўғли Муҳаммад Аъзамшоҳнинг ҳарбий хизматига киради. Лекин бу ҳарбий хизмат узоқ давом этмайди. У умрининг сўнгги дақиқасига қадар ўзи севган фалсафа билан машғул бўлади. Аммо мутафаккир учун ғоят қийин давр бошланганди. У зоб-уқубатда, қашшоқликда, ўзгалар китобларини кўчириш орқали кун кечирарди. У машҳур асарларини шу таҳлит яратди. Унинг «Чор унсур», «Ирфон», «Нукот» каби асарлари кўпчилик китобхонларнинг эътиборини ўзига жалб қилди.

Бедил ўз асарларида қадимги Юнонистон мутафаккирлари Пифагор, Афлотун, Арасту, Гиппократ, Демокрит, Эпикур маънавий меросига мурожаат қилди, Абдураҳмон Жомий, Саъдий Шерозий, Алишер Навоий ва қатор буюк шоирларнинг ўчмас анъаналарини давом эттирди.

Мирзо Абдулқодир Бедилнинг дунёқарашида, фалсафий идеалида ажойиб бир жиҳат яққол сезилиб туради. Мутафаккир ўз қарашлари, тасаввуф таълимотини Арасту ижтимоий-фалсафий ва табиий-илмий қарашлари, ал-Киндий, Абу Наср Форобий, Абу Райҳон Беруний, Муҳаммад Закариё ар-Розий, Ибн Сино каби забардаст қомусий олимлар анъаналари билан узвий боғланганлиги унинг асарларида сезилиб туради.

Айниқса Бедил Форобий ва Ибн Синонинг фалсафий қарашларига амал қилган ҳолда ўзининг «Ирфон», «Чор унсур» асарларида борлиқ масаласини кўндаланг қилиб қўяди. Унинг фикрича, «ягона илдиз икки хил лола бермайди, айнан ҳақиқат ҳам ҳар хил қисмларга бўлинмайди». Оллоҳ оламда, кишилардан ташқарида эмас.

Унинг эътиқодига кўра, Оллоҳнинг мавжудлиги ва унинг якка-ягоналиги ҳар қандай шак-шубҳадан холидир. Тақводорларнинг турли-туман гаплари афсундан бошқа нарса эмас. Бу тўғрида у қуйидагиларни ёзади:

> Воиз, афсун билан дилга берма тоб,
> Тоза майга бекор қўшма намокоб.

Шоир назарида илоҳий майпарастлик — Оллоҳни доимо дилда ёд этиш, ғафлат, ғофилликдан огоҳ бўлиш, унинг висолини кўриш мақсадида ранж чекиш, дардли бўлишдир. Дардсиз инсон мисоли бетамиз, ақл-заковатсиз ҳайвон, уни ҳатто инсон дейиш мумкин эмас. Ундайларга ўлимдан ғайри таъсир йўқ. У тирноқ ва сочлардан ибрат олишни маслаҳат беради, чунки қон йўқ жойда ҳис-туйғунинг бўлиши ҳам мумкин эмас. Шунинг учун у «дилим нуқтасин қилдим ишқимга тумор», дейди. Лолазор топмоқ учун киприкдан қон тўкмоқ, чин баҳорни топмоқ учун эса булутдек ёш тўкиш зарур бўлганидек, дардсиз кўнгил очмоқ ҳам маҳолдир.

Дилига ишқ тушмаган киши умр бўйи куйиб ўтади, чексиз жабр чекади. «Кўзадан ибрат ол, сувга чидолмас, аввал куйдирмаса уни то олов». Бедилнинг фикрича, калтафаҳм одамлар ўзларига бино қўядилар, юз хил пуч хаёлларни ўйлаб топадилар. Лекин дардсиз дил хомхаёл ҳавасдан ҳеч қандай чора топа олмайди.

Бедил фикрича, биронта нарса, жумладан бирон кимсанинг ўлими табиий жараён бўлиб, органик тананинг ноорганик моддага айланишини билдиради. Биронта нарсанинг интиҳоси бошқа биронта нарсанинг ибтидоси вазифасини бажаради. Ҳамма нарсалар доира бўлиб ҳаракат қиладилар. Бунда ҳаракат доираси на бошга («сар»), на оёққа («по») эгадир, унда на бошланиш ва на тугалланиш нуқталари мавжуд. Табиий жараёнлар шундай манзарага эгаки, бир ҳодиса учун сабаб воситаси, ҳаёт эса абадий нарсаларнинг бир-бирига айланиши жараёнидир.

Кишиларнинг маънавий ҳаёти, руҳий ҳодисалар моддий ҳодисалар, жараёнлар билан узвий боғланган бўлиб, борлиқнинг муҳим кўринишини ташкил қилади. Руҳларнинг реал жисмлардан мустақил равишда мавжуд эканлиги тўғрисидаги гаплар ўринсиздир. Мутафаккирнинг фикрича, руҳ ўз моҳиятига кўра икки хил шаклда амал қилади. Ҳар қандай нафснинг манбаи «нафси раҳмони» деб аталмиш нафис буғдир. У аслида илоҳий характерга эга бўлиб, руҳнинг бошқа кўринишларининг юзага келишига биринчи туртки беради. Унинг натижаси сифатида ҳавода латиф буғ — «бухори латиф» пайдо бўлади. У ўсимлик, ҳайвонот оламида ва инсон зотида намоён бўлади. Нафс масаласида Бедилнинг уни нафис, латиф ҳаво билан қиёслаши мутафаккир материалистик қарашларга яқин турар экан-да, деган хулоса чиқаришга олиб келиши мумкин. Аммо Бедил ҳеч қачон бундай қарашларга ошно бўлмаганлиги аниқ ва исбот талаб қилмайдиган ҳақиқатдир.

Бедил рубоийларида она-Ватан туйғуси муҳим ўрин эгаллайди. Ҳар бир кимса Ватанни ўз ихтиёри билан танлаб олмайди. Унинг туғилиши, оламга келиши билан таваллуд топган диёр ҳар қандай жаннатдан улуғвор ва қадрлидир. Ватаннинг яхши-ёмони бўлмайди. Лекин унинг меҳри совуқ, Ватанга бефарқ қарайдиган кишилари бўлиши мумкин.

Умримиз ўтган масканимиз вайрона бўлмасин, уни «каъба» деб ҳис қилмоғимиз, жонимиздан азиз билмоғимиз, унинг истиқболи йўлига бор куч ва ғайратимизни сафарбар қилмоғимиз, бу туйғуни дилимизга доимо жо қилишимиз лозим эканлигини Бедил бир дақиқа ҳам унутмади. Ҳатто ҳаётнинг аччиқ-чучуклари, залворли синовлари, азоб-уқубатлари, қашшоқлик унинг дилини, Ватанга бўлган меҳрини совутмади, аксинча, унинг меҳрини тоблади, фарзандлик бурчини дилдан ҳис қилишга даъват қилди.

Мирзо Бедил инсон, жамиятнинг вужудга келишида моддий омиллар иқтисоднинг бошқа барча омиллардан устивор аҳамиятга молик эканлигини яхши ҳис қилган. Унинг таъкидлашича, кишилар оламга келиб кўз очгунга қадар ўз оғизларини очишга шай турганлар. Кундалик ҳаёт зарурияти бевосита озиқ-овқат ишлаб чиқаришга алоқадор деҳқончилик ишлари билан шуғулланишга мажбур қилди. Бунинг сабаби шундаки, турли-туман касблар, ҳунарлар аҳли, оламдаги барча тирик мавжудотлар, жумладан одам зоти деҳқоннинг меҳнати натижасидан манфаатдордирлар.

Деҳқончиликнинг равнақи туфайли аҳоли сони тез суръатда ўсиб борди. Натижада одамлар озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш мақсадида хилма-хил иқлим ҳукмрон ҳудудларга тарқалди. Мутафаккир воситачилик орқали ҳаёт кечирадиган аҳоли гуруҳини фирибгарликка мансуб кимсалар деб талқин қилади. Улар аслида ўзлари бевосита ноз-неъматлар яратмайдилар, балки деҳқонлар томонидан яратилган озиқ-овқатлар, турли хил маҳсулотларни олтин, қимматбаҳо маъдан ва металларга алмашиб шоҳона кун кечирадилар. Бедилнинг таъкидлашича, бевосита ноз-неъматларни ишлаб чиқарувчи деҳқонлар пировард натижада гўёки мезбон, табиати паст, тубан, ёмон кишилар («инсонҳои бад») ва табиати яхшиликка монанд кимсалар («инсонҳои нек») эса уларнинг меҳмонлари сафидан ўрин ола бошлашади. Деҳқон карам соҳиби, чунки у бошқалардан умидвор бўлмайди, аксинча, бошқаларни озиқ-овқат, кийим-кечаклар билан таъминлайди. Унинг меҳнатини ҳеч қандай ақлий ёки жисмоний меҳнат фаолияти, ҳунар тури билан қиёслаб бўлмайди.

Бедил бой-бадавлат кишилар тоифасига алоҳида тўхталиб, уларни қишлоқ хўжалиги зараркунандаларига ўхшатади. Бадавлат кишилар, аҳли амалдор, деҳқон туфайли ҳашаматли саройларга, кимхоб либосларга, бот-бот бойликларга, мол-мулкка эга эканликларини унутиб қўядилар. Иброҳим Адҳамдан ибрат олмайдилар, деҳқонлар экинзорларига зараркунандалар каби ёпириладилар, унинг хирмонига соҳиблик қиладилар. Оқибатда меҳнат соҳиби бўлмиш деҳқон қашшоқ, тайёрига айёрлар эса чексиз бойликларга эга буладилар.

Мутафаккир меҳнат аҳли тўғрисида, инсон қадр-қимматти ҳақида ажойиб фикр-мулоҳазалар айтади. кишилар учун уста, тўқувчи, чорвадор, чевар-тикувчи, фаррошнинг меҳнати зарур ва эътиборлидир. Буларсиз бирор кунни кўз олдига келтириб бўлмайди. Бедилнинг ҳикоя қилишича, кунлардан бир кун шоҳ шикорга чиқади ва тасодифан бир гуруҳ кишиларга дуч келади. У вазири аъзамдан бу кишиларнинг кимлар эканлигини суриштиради. Вазир: «булар шоҳлар ва қашшоқлар айбини (танасини) яширувчи кишилардир. Бу кишиларнинг дармон воситаси — ип ва игна. Гарчи игнанинг ўзи яп-яланғоч бўлса-да, у одамлар учун кийим-кечаклар тикишга ёрдам беради», — дейди.

Файласуфнинг таъкидлашича, қўл хизматини тил орқали, тил хизматини эса қўл орқали амалга ошириб бўлмайди. Шундай экан, кишилар ўз фаолиятида тил ва қўлнинг хизматидан самарали фойдаланишга ҳаракат қилмоқлари лозим. Бедилнинг гапига қараганда, Мусо подачилигидан уялмаган, Иброҳим қурувчи — уста эканлигидан ҳеч озор чекмаган. Бу ўтлоқда ҳар бир гулнинг ўз баҳори — навбаҳори бор. Кимдаки қўл бор, унда ҳунар бор. Инсон ўзи танлаган ҳунари, касби корига меҳр қўйиши, уни эъзозлаши, ундан маънавий куч-қувват олиши муҳимдир. Ўз меҳнатини қадрлаган киши халқ ҳурматига муяссар бўлади.

Бедил ялқов, ишёқмас кишиларни қоралади, халқнинг қашшоқлигидан нолиди ва адолатсизликдан ранжиди. У ўзининг асарлари орқали қишлоқ хўжалиги, ҳунарлар, илм-фаннинг равнақига, халқ турмушини яхшиланишига ва давлатнинг мустаҳкамланишига дил-дилдан ишонар эди. Шу боис у ўзининг фикр-мулоҳазалари орқали калтафаҳм ҳукмдорни диёнатга, инсофга, меҳр-шафқатга чорлади.

Р. НОСИРОВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор.
А. ҒАНИЕВ,
фалсафа фанлари номзоди.

Абдуқодир БЕДИЛ

РУБОИЙЛАР

Боши фалакка тенг мағрурдир инсон,
Ҳайратида ақли гум бўлган ҳар он.
Бир хосияти бор, сиғмас ақлга,
Ўзи яратиб ўзи қул бўлмиш осон.

* * *

Зоҳид ўзини тортса ямон-яхшидан,
Кишилар кинасин ювса кўнглидан,
Ишониб бўлмас унга, бу фитна ҳали;
Янчади неча минг кўнгулни бирдан.

* * *

Йиғсанг-чи, эй зоҳид, у булардан қўл,
Охир жаннат сари бошлар ризвон йўл;
Мисвоқу тароқу, кавшу соқолинг
Эшикдан ташқари қолар, ҳушёр бўл.

* * *

Зоҳид, созинг истар тароналарни,
Тасбеҳинг ҳам истар дом-доналарни,
Орзу учун битта бармоқ етса ҳам,
Истар бу соқолинг кўп шоналарни.

* * *

Бўлсайди сенда ирфон ҳузури,
Бўлмасдинг, эй зоҳид, тасбеҳ мағрури.
Куйдирмак кераклир бу шаклларни,
Гарчанд бўлса тевада имоннинг нури.

* * *

Вақтингни бекорга сарф этсанг эсиз,
Такяни аъмолга этсанг хабарсиз.
Биз билан ўтказган бир нафас ҳазил,
Яхшироқ юз йиллик тоатдан, сўзсиз.

Шавкатжон Омонқулов сидқидил меҳнати ила обрў топаётган юртдошларимиздан. Ўн йилдирки, у Оққўрғон таксимотор паркида қишлоқ аҳлининг узоғини яқин қилишга ҳисса қўшмоқда.

Х. АВВАЛОВ
олган сурат.

БОБУРНИНГ «ТИББИЙ ПАСПОРТ»И

Дружба шаҳрида янги туғилган чақалоқ Бобур Олланазаровга илк «тиббий паспорт» берилди.

Шаҳар санитария-эпидемология станцияси бош врачи, тиббиёт фанлари номзоди, олий тоифадаги шифокор Р. Отажонов таклиф этган бу ҳужжатни Соғлиқни сақлаш вазирлиги тасдиқлади, республика олий аттестация комиссияси уни янгилик сифатида қайд этиб гувоҳнома берди.

«Тиббий паспорт»да фуқаронинг туғилишидан бошлаб соғлиғи ҳақидаги барча маълумотлар — касалликка қарши эмлаш, қон гуруҳи ва резуси, кўзининг ўткирлиги ва бошқа тиббий хулосалар қайд этиб борилади.

— «Тиббий паспорт»га эга бўлиш ҳар бир кишининг ўз соғлиғини ўзи назорат қилиб боришига имкон беради. Тез тиббий ёрдам кўрсатиш, хасталикнинг олдини олишда тиббиёт ходимларига енгиллик туғдиради.

(ЎзА).

ЧОЙ ДАМЛАШ— НОЗИК ЮМУШ

Чой дамлашдан олдин чойнакни қайноқ сув билан 3—4 марта чайиб олиш керак.

сув қайнаб юзасида майда пуфакчалар ҳосил бўлганда қуруқ чойни чойнакка солиб чой дамлаш зарур.

Аввал қайноқ сувни чойнак ярмигача, агар чойингиз кўк бўлса чорагигача қуйинг. Сўнг чойнак устини ёпиб қўйинг.

Чой навига қараб 3—5 минут димлаб қўйилади. Паст навлилар ҳам димланади.

Дамланган чойни очиб устига яна қайноқ сув қуйинг. Лекин чойнакни лиммо-лим қилмаслик керак. Агар дамланган чой устида кўпиклар ҳосил бўлса, бу чой тўғри дамланганидан далолатдир. Кўпиклар бўлмаса демак сиз қаердадир янглишган бўласиз. Кўпикни олиб ташлашга уринманг. Пиёла билан қайтариб уни аралаштириб юборинг.

Чой дамлагандан сўнг бир соат мобайнида ичиш керак.

ДОНОЛАР САБР ҲАҚИДА

Сўз айтишдан аввал яхшилаб ўйламоқ донишмандлик аломатларидандир .

Шошқалоқлик пушаймонлик синглисидир.

Шошқалоқликнинг зарари бениҳоя бўлганидек, сабрнинг фойдаси чексиздир.

Кимки сабр қалқони билан ҳимояланган бўлса, мурод ўқи нишонга тез тегади.

Сабр шодлик калитидир. Бу калитсиз мақсад эшигини очиш ҳам мушкул.

Ишнинг оқибатини ўйлайдиган киши оғзаки гапсўзларга ишонмайди, аниқ далил ва ҳужжатларни кўрмагунича ҳукм чиқармайди.

Ўйлаб ҳозирланган оз нарса исроф бўладиган кўп нарсадан афзалдир.

Жамшид ҳам Анушервон каби тўртта узук ясатиб қўйган эди. Биринчи узукда «оҳисталик ва чора» сўзлари ёзилган бўлиб, бунинг маъноси: «Шошилиш ёмон хислат, барча ишларни шошилмай, чора-тадбирини топиб қилмоқ керак», деган эди. Иккинчи узукнинг кўзига «Одиллик ва иморат» сўзлари битилган бўлиб, мазмуни: «Мамлакатда адолат билангина иттифоқлик ва равнақ иморатини тиклаш», мумкин дегани эди. Учинчи узук кўзига: «Ростлик ва шошилиш» сўзлари ёзилган эди. Бунинг маъноси: «Дўстларга фақат рост сўзлаш керак», дегани эди. Тўртинчи узук кўзига: «Жазо ва инсоф» сўзлари битилган бўлиб, маъноси: «Бировни жазога тортаётган пайтда ҳам инсоф юзасидан иш кўрмоқ жоиз» дегани эди.

Жамшид ҳар бир узукни шу узук кўзидаги сўзлар мазмунига оид ишга қўл урганида тақиб олар ва унга доим қараб турар эди.

Буқрот ҳаким айтган эди: «Билмаган нарсангни биладигандек гапирма, керак бўлмаган нарсани қидирма, билмаган йўлингдан юрма, яхши сўзни тинглашдан ўзингни олиб қочма, яхши сўз бир гавҳарки, у ҳеч вақт хиралашмайди. Нимани билмасанг, сўраб ўрган, қилган ёмон ишларингдан надомат чек, негаки бундай ишлардан афсусланмаслик янада хунукроқ воқеаларга олиб келади».

Шермуҳаммад ЙЎЛДОШ ўғли тайёрлади.

ДИҚҚАТ, ОМОНАТЛАРНИНГ ЯНГИ ТУРЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ БАНКИ ЭРКИН МУОМАЛАДАГИ ВАЛЮТАДА ЯНГИ ОМОНАТ ТУРЛАРИНИ ТАКЛИФ ЭТАДИ

Валюта омонатлари Ўзбекистон Республикаси фуқаролари томонидан, шунингдек, Ўзбекистон ҳудудида доимий равишда истиқомат қилувчи чет эл фуқаролари ҳамда фуқаролик ҳуқуқига эга бўлмаган шахслар томонидан ҳам очилиши мумкин.

«Талаб қилиб олинадиган» омонатларга йилига 2 фоиз, муддати камида 1 йил бўлган «муддатли» омонатларга эса 4 фоиз миқдорида эркин муомаладаги валютада даромад тўланади.

«Талаб қилиб олинадиган» омонатга камида 200 АҚШ долларига, «муддатли» омонат очишингиз учун эса 500 АҚШ долларига тенг миқдорда эркин муомаладаги валюта қўйилса ёки нақд пулсиз ўтказилса кифоя.

Тўлиқ маълумотларни Халқ банкининг исталган муассасасидан ёки қуйидаги телефонлар орқали олишингиз мумкин:

45-35-41, 33-51-95.

Халқ банки Сизнинг хизматингизда
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ БАНКИ.

ҚАДИМИЙ ЕР ОСТИ ЙЎЛИ

Тошкент вилоятида қадимий археологик ёдгорликлар оз эмас. Уларнинг кўпчилиги Паркент туманидаги Намданак қишлоғи ҳудудидан топилган.

IX асрда яшаб ижод этган таниқли шарқ алломаси Ал-Муқаддасий маълумотларига кўра, бу қишлоқ ўрнида қадимда гўзал бир шаҳар бўлган, ундан «Буюк ипак йўли» карвонлари доимий қатнаб турган. Минг йил ўтиб, Намданак шаҳар эмас, балки тақдир тақозоси билан кичкинтой бир қишлоққа айланиб қолган. Бугун у ерда «Намданак» дон уруғчилиги жамоа хўжалиги ташкил этилган. Жамоа хўжалигига тажрибали раис Ф. Шамсиддинов раҳбарлик қилмоқда. Унинг 5 минг гектар экиладиган ер майдони бор. Хўжаликда 13 бригада фаолият юритяпти. Улар узумчилик ва дон уруғи етиштириш билан шуғулланишади. Айниқса Қодир Ҳусанов етакчилик қилаётган бригада ишлари ўтган йилда самарали бўлди. Бригада жамоаси 41 гектар майдонда узум, 10 гектар майдонда олмазорни, оилавий пудрат асосида парваришлашди. Узумдан режадаги 270 тонна ўрнига 314 тонна ҳосил йиғиштириб олинди.

Намданакликлар қишлоқ тарихига оид афсонаю ёдгорликларни кўз қорачиғидек асрашга ўрганишган. Яқинда шу қишлоқ фуқароси Асқар Дадахўжаев Эски тепадан қадимий Намданакка мансуб чиройли кўзача топди. У зангори рангда товланади. Унга товуснинг сурати туширилган. Бошқа бир фуқаро Мурат Ашуров эса ер ости йўли борлигини аниқлади. У ерда ҳозир қазатиш ишлари олиб борилмоқда. Афсуски, ҳали бу жойлар олимлар томонидан атрофлича ўрганилган эмас. Эски тепа баландлигининг қарама-қарши томонида Бошқизил сой билан ёнма-ён жойлашган баландлиги 45 метр бўлган Чоллак тепа бор. Бу жойда илк бор 1883 йилда профессор Н. Василевский қазиш ишлари олиб бориб, қадимги кулолчилик илишлари ва тангачалар топган эди. Шу-шу Намданакка қизиқиш йилдан-йилга ортаяпти. Янги-янги топилмалар топилмоқда. Уларнинг бари эндиликда қишлоқдаги мактаб музейига қўйилган.

Павел СИЛИН,
республика маданий ва тарихий ёдгорликларини муҳофаза қилувчи жамият йўриқчиси.

Ҳар тўғрида

ТУТҚАНОҚ ДАРАКЧИСИ

Тутқаноғи бор кишилар одатда унинг қачон хуруж қилишини билишмайди. Ҳолбуки, ит ва лайчалар бу борада уларга ёрдам қилиши мумкин.

Тадқиқотларнинг кўрсатишича, тутқаноқ бошланиши олдидан итлар ғингшиб, оҳиста ҳура бошлашаркан ёки беморнинг юзини яларкан. Олимлар итларнинг тутқаноқ бошланишидан қай тариқа хабар топишини айтиб беришдан ожиздирлар. Афтидан, жониворлар инсон танасидаги аъзоларнинг фаолиятини илғаш қобилиятига эга бўлишса керак.

УНФУРУШЛАР

— Ун - кундалик турмушимиз учун энг зарур маҳсулотлардан бири. Бироқ кейинги вақтда уни олди-сотди қилиб мўмай пул орттиришга уринаётганлар тез-тез учрайдиган бўлиб қолди. Узун тумани марказида истиқомат қилувчи Санжарали Сиддиқов Шўрчи дон маҳсулотлари комбинати тегирмонида тортилган 8 қоп биринчи нав уннинг ҳар қопини 800 сўмдан пуллаётганда қўлга тушди. Ҳуқуқ-тартибот органлари ва давлат солиқ инспекцияси ходимлари унинг ҳовлисида яна 28 қоп ун борлигини аниқлади. Шу ерлик Обида Боймирзаеванинг уйидан ҳам 10 қоп ун топилди.

Сариосиё тумани С. Кассиров номидаги жамоа хўжалигида яповчи Нарзиқул Олтибоевнинг касби наввойлик. Лекин у пул топишнинг осонроқ йўлини танлади — сотиш учун наввойхонасига 48 қоп ун тушириб қўйиб пуллади. Унфурушлар тегишли жазосини олади.

(ЎзА).

ТАШКИЛОТ
2 ДОНА ЯНГИ МТЗ-80 (МИНСК) ТРАКТОРЛАРИНИ СОТАДИ
ЁКИ ОЗИҚ ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИГА АЛМАШАДИ
Телефон: 63-74-10 (9.00 — 16.00), 65-38-76, 68-69-32 (кечқурун).

Тошкент шаҳар Шайҳонтоҳур туманида рўйхатга олинган «Азиза» кичик корхонаси тугатилади. Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой мобайнида қабул қилинади.

Бош муҳаррир Неъмат ЁҚУБОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Расулмат ҲУСАНОВ, Мирзажон ИСЛОМОВ, Маҳмуд МИРЗАЕВ, Эрқул ЗИКРИЁЕВ, Сиддиқжон МУҲАМЕДЖОНОВ, Мирғиёс ҚАЮМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Суннатилла САЙДАЛИЕВ, Обиджон ҒОФУРОВ (масъул котиб), Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ.

МУАССИС: «ЎЗМЕВАСАБЗАВОТУЗУМСАНОАТ» УЮШМАСИ
ҲОМИЙ: «Ўзқишлоқхўжаликтаъминоттузатиш» давлат-ширкат қўмитаси
«Қишлоқ ҳаёти» — «Қишлоқ ҳақиқати» газетасининг вориси

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 33-16-27. Масъул котиб — 33-09-93. Деҳқончилик бўлими — 36-56-35, 36-54-51. Ижтимоий ҳаёт бўлими — 36-56-34. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими —36-56-36. Ахборот ва спорт бўлими — 36-54-54. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 36-54-52.

Рўйҳатдан ўтиш тартиб рақами 6. Буюртма Г—05, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 17.30

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.